

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Första kammaren.

Nr 8.

Onsdagen den 13 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 74, angående frigivande till allmänt begagnande av fisket vid vissa kronan tillhöriga stränder, holmar och skär vid västkusten; samt

nr 80, angående försäljning av ett under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående område.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 1 och 2 samt sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 4, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 5, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 6, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 4 juli 1910 (nr 77 s. 1) om sjukkassor m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 3, angående regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

*Ang.
upprättande
av ett
lönat konsulat
på Island.*

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å herrar Sundbergs och I. Svenssons samt Brännbergs m. fl. motioner I: 119 och II: 211

a) bestämma antalet befattningshavare å ordinarie stat för beskickningar och konsulat på under punkten angivet sätt;

b) godkänna under punkten införd stat för beskickningar och konsulat, att tillämpas från och med den 1 juli 1929;

c) godkänna under punkten intagen stat för ortstillägg, att tillämpas från och med den 1 juli 1929;

d) höja det ordinarie förslagsanslaget beskickningar och konsulat, nu 1,614,000 kronor, med 11,300 kronor till 1,625,300 kronor.

I de båda likalydande motionerna nr 119 i första kammaren av herrar *A. Sundberg* och *I. Svensson* samt nr 211 i andra kammaren av herr *C. Brännberg* m. fl. hade hemställts, att från och med nästkommande budgetår på ordinarie stat måtte uppföras en konsulsbefattning med placering i Reykjavik på Island samt att för detta ändamål måtte anslås medel i överensstämmelse med i motionen verkställd beräkning.

Herr **Sundberg**: Herr talman! I anledning av utskottets behandling av den av mig m. fl. väckta motionen angående upprättandet av ett lönat konsulat på Island ber jag att få yttra några ord.

Statsutskottet har i likhet med Kungl. Maj:t vitsordat det beaktansvärda i motionärernas framställning, och utskottet har även hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, om den fortsatta utredningen därtill giver anledning, till nästa riksdag framlägga förslag i ärendet. Detta utgör nära nog ett intyg på, att de svenska handelsintressena på Island verkligen kräva upprättandet av ett lönat svenskt konsulat därstädes. Man har nog också haft en känsla av, att det icke går an att ha det på samma sätt som nu, då ju andra stater med mindre handelsintressen än Sverige redan tillsatt lönade konsulat på Island. Det är icke utan att man däruppe känner sig något litet förbisedd från Sveriges sida. Man finner det åtminstone anmärkningsvärt, att Sverige icke skaffat sig en dylik representation i det nu självständiga, i stark kommersiell och kulturell utveckling stadda Island.

Vad det nu är fråga om, är, huruvida beslut om ifrågavarande konsulats upprättande bör fattas nu eller om det kan anstå till nästa år. Från deras sida, som uppehålla handelsförbindelser med Island, påstås det, att det ligger

fara i att vänta, när man just nu behöver en hjälpande och ordnande hand i fråga om de svårigheter, som man särskilt för närvarande har att dragas med. Det framhålles också, att även tidigare ständigt förelegat svårigheter, om ock icke så stora som nu, vid inledandet och fullföljandet av handelsförbindelserna med det avlägsna, isolerade landet och att detta konsulat följaktligen bort inrättas långt tidigare.

Mycket skulle vara att säga i denna fråga, men jag skall avstå därifrån med anledning av det förmånliga läge, vari denna fråga nu kommit. Av Kungl. Maj:ts ställning till saken och av utskottets yttrande synes ju framgå, att utsikt finnes till att proposition i ärendet blir förelagd nästa års riksdag, och därför skall jag icke göra något yrkande om bifall till motionerna.

Jag vill tillägga, att den isländska befolkningen år 1930 skall fira tusenårsminnet av alltingets instiftande och att det, såsom en Göteborgstidning framhållit, skulle vara en vacker uppmärksamhet från den betydligt yngre svenska riksdagens sida, om riksdagen det året, d. v. s. nästa år, beslöte sig för en mera auktoritativ representation på Island.

Herr Widell: Herr talman! Då den föregående ärade talaren icke gjorde något yrkande, är det ju icke absolut nödvändigt, att jag svarar på hans anförande, men jag vill i alla fall yttra ett par ord och säga, att statsutskottet fullkomligt delar hans uppfattning om vikten av att anordningar snarast möjligt bli träffade, som möjliggöra ett bättre tillvaratagande av våra intressen på Island än för närvarande är fallet. När vi på första avdelningen inom statsutskottet behandlade dessa motioner, hyste vi från början stora förhoppningar om att vi skulle bli i stånd att tillstyrka ett positivt beslut redan i år. Det visade sig emellertid sedermera, att det var åtskilliga punkter, som nog litet ytterligare behöfve klarläggas än som nu kunde ske, och då föredragande departementschefen förklarade, att behov förelåg om ytterligare utredning, var statsutskottet icke i stånd att nu tillstyrka motionerna. Men utskottet har, såsom framgår av betänkandet, uttalat sig i en ovanligt starkt tillstyrkande riktning, och jag vågar därför uttala min livliga förhoppning, att proposition i ärendet kommer att föreläggas nästa riksdag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan i ärendet.

Herr Vennerström: Herr talman! Liksom den förste ärade talaren ber jag att för min del få uttala min ledsnad över att ett beslut icke kan komma till stånd denna riksdag. Jag känner mig själv ungefär som femtioprocentig isländare. Jag har mycket livliga förbindelser med Island, och det gör mig ju i viss mån kompetent att döma.

Både för Sverige och Island skulle ett lönat konsulat *just nu* vara av synnerligen stort värde. Jag understryker orden »just nu», ty såsom redan erinrats genomförde det isländska alltinget år 1928 det s. k. sillmonopolet. Man började tillämpa sillmonopolet, d. v. s. hela rörelsens förstatligande, förra året, men först i början av år 1929 började sillmonopolet på rena rama allvaret träda i kraft. Om jag sålunda dömer såsom femtioprocentig isländare, anser jag, att sillmonopolet är fullständigt befogat, men om jag åter dömer såsom femtioprocentig svensk, måste jag tyvärr säga, att sillmonopolets införande varit till ganska stor olägenhet och medfört slitningar och ekonomiska bekymmer för olika svenska företagare i olika branscher. Enligt mitt förmenande är det mycket att beklaga, att ett beslut om ett lönat konsulat på Island icke kan komma till stånd redan 1929, då just detta års uppskov enligt min bestämda mening kommer att medföra stora ekonomiska olägenheter för Sveriges vidkommande. Jag tillägger att, såsom landet nu ligger till, ha vi

Ang.
upprättande
av ett
lönat konsulat
på Island.
(Forts.)

Ang.
upprättande
av ett
lönat konsulat
på Island.
(Forts.)

i Reykjavik en olönad svensk generalkonsul, men den mannen är av dansk börd och har danska affärsförbindelser, och det kan icke gärna vara lämpligt att Sveriges stora ekonomiska intressen skola i sådant avseende företrädas av män med ekonomiska förbindelser via ett annat land. Sedan hör därtill att silltrafiken, själva sillfisket, icke försiggår i trakten av Reykjavik, där generalkonsuln är bosatt, utan det försiggår på norra sidan av Island, och därför måste enligt mitt förmenande den svenske konsuln ovillkorligen under sillsäsongen, d. v. s. två månader under den tidiga hösten, förflyttas till norra kusten av Island för att där företräda Sveriges ekonomiska intressen. För min del vill jag starkt understryka, att, när utskottet varit så vänligt i motivering och anhängit att regeringen ville till nästa års riksdag framlägga proposition i ärendet, den då sittande regeringen också bör hörsamma denna anmaning.

Sedan är det ett litet ord till. Herr Sundberg talade om att det isländska alltinget år 1930 skall fira sitt tusenårsjubileum, under det att den svenska riksdagen år 1935 skall fira sitt femhundraårsjubileum. I anslutning härtill vill jag säga, att det för närvarande försiggår en synnerligen stark kulturell svensk strömning på Island. Det är så, att en omorganisation av det isländska bankväsendet nyligen skett, och det skedde i samråd med den nu avlidne svenske riksbankschefen Moll. Jag vill även säga att förslaget till den stabilisering av den isländska valutan, som troligen kommer till stånd 1929, framkom i samverkan med sådana svenska kapaciteter som professor Cassel och den avlidne riksbankschefen Moll, och det är ingen tillfällighet att den isländska delegationens ledare vid den nordiska interparlamentariska konferensen i somras höll sitt tal, såsom herrarna kanske minnas, på ren och klingande svenska. Man börjar införa svenskan i de isländska skolorna, och jag tror att denna stora kulturströmning, som även kan leda till stora ekonomiska förbindelser och större ekonomiska värden för svenska företagare, bör stödjas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan med understrykande av att ärendet bör föreläggas åtminstone nästa års riksdag.

Herr Bergström, David: Herr talman! I det yttrande, som här avgavs av en ledamot av statsutskottet, framhölls att man inom statsutskottet respektive inom den avdelning, som behandlat detta ärende, hade snarast, om jag uppfattade honom rätt, varit inriktad eller kunnat vara inriktad på ett omedelbart bifall till den motionsledes gjorda framställningen. Men det som låg i vägen var ett uttalande, som blivit gjort i statsrådsprotokollet, och närmast det uttalande, som krävde en närmare utredning av ärendet i vissa avseenden. Det hade varit av intresse att höra av den ärade ledamoten av statsutskottet — jag förmodar nämligen, att korrespondensen mellan utskottet och regeringen i detta fall hade kunnat medföra någon kännedom därom — i vilket avseende man inom regeringen ansett en närmare utredning erforderlig. Här finnes ju redan uti de aktstycken, som inneslutas i detta statsutskottets utlåtande, en utredning given av lantbruksstyrelsen och undertecknad av Erik Insulander och K. A. Andersson, sålunda av sakkunnigt folk på detta område. Ut i denna utredning säges det: Genom de senare årens lagstiftning har emellertid fisket vid Island blivit alltmer försvårat för svenskar liksom för andra utlänningar, och genom det nyligen på Island upprättade sillhandelsmonopolet hava såväl för saltning och kryddning av sill som för handeln med sill å Island uppstått stora svårigheter för svenska firmor.

Jag undrar, om icke riksdagen, när den gått att besluta i åtskilliga andra frågor, haft mindre skäl att bygga på i vissa fall än dem, som nu äro angivna i detta lantbruksstyrelsens utlåtande. Det skulle emellertid vara intressant

att i detta fall få en supplerande upplysning antingen från den ärade ledamoten av statsutskottet eller från regeringsbänken.

Herr Widell: Herr talman! På den fråga, som den siste ärade talaren framställde, skall jag genast svara.

Utskottet fann, att ett direkt bifall till motionen nog icke var möjligt. Enligt utskottsavdelningens uppfattning kunde det icke vara lämpligt att nu tillstyrka en konsulsbefattning på ordinarie stat, utan man måste börja med en konsulsbefattning på extra stat. Men den ändringen hade naturligtvis utskottet mycket lätt kunnat göra utan vidare uppskov; det fordrades endast en omräkning av vissa anslag, så det var i och för sig intet hinder därvidlag. Så länge ingenting annat förelåg, var jag åtminstone av den uppfattningen, att vi skulle kunna tillstyrka ett positivt beslut. Men då uppkom den fråga, som herr Vennerström nyss vidrört och som är av en helt annan räckvidd, nämligen var denne konsul skall vara stationerad. Vid Reykjavik förekommer mycket litet sillfiske, det pågår vid andra platser, särskilt på norra kusten, och det är då klart, att man upptog till övervägande, om man icke beträffande denne konsul måste vidtaga vissa särskilda anordningar, som skulle möjliggöra, att han under sillfisketiden finge sin station förflyttad till en plats, där sillfisket pågår. För statsutskottets avdelning var detta omöjligt att klara ut, och under sådana omständigheter ansågo vi att ingenting annat var att göra än att skjuta upp saken till ett följande år. Herr Vennerström har nu framlagt ytterligare omständigheter till belysning av just denna sak, och jag tror, att man icke kan komma förbi att taga ståndpunkt till den.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Vennerström: Jag ber att ytterligare få understryka vad jag förut i förbigående sagt och vad herr Widell även tog fasta på, nämligen att konsuln under själva sillfiskesäsongen ovillkorligen måste vara stationerad på norra sidan av Island. I trakten av Reykjavik bedrivs intet sillfiske, det försiggår på norra sidan och närmare lokaliserat i Siglufjord, som jag ett par gånger haft tillfälle att besöka. Där bedrivs sillfiske under säsongen under två månader från mitten av juli, och såvitt jag förstår måste konsulns bostad under den tiden förläggas till Siglufjord, alldeles vid själva centrum för sillfisket. Detta gör att en ytterligare undersökning bör ske angående kostnaderna för förläggande av konsulns bostad till norra Island under säsongen. Jag tror att med anledning av vad herr Widell ytterligare anfört och på grund av hans starka personliga anslutning till realiserandet av denna tanke första kammaren bör för tillfället låta bero vid utskottets betänkande.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Eftersom det rests vissa betänkligheter mot utskottets ståndpunkt att icke nu tillstyrka motionerna om upprättandet av ett avlönat konsulat på Island, ber jag att få säga ett par ord.

Först vill jag understryka den mening herr Widell framförde, nämligen att vi inom avdelningen från början hade uppfattningen att kunna tillstyrka motionen, men ju mera vi kommo in i saken — vi gjorde åtskilliga undersökningar och kallade upp personer — måste vi bli betänksamma mot att gå fram med ett dylikt förslag. Jag anser, att våra svenska silluppköpare på Island icke behöva vara prisgivna åt godtycke. Det förefaller mig, att ett land som vårt, som köper 80 à 90 procent av hela deras sillfångst där borta, också bör ha möjlighet att i någon mån inverka på de villkor, under vilka dessa uppköp kunna göras. Jag ifrågasätter för övrigt, huruvida — jag tror icke att man bör ha några överdrivna förväntningar — en man där borta skall kunna uträtta någonting och om det därför icke i stället bör vara på traktatvägen, som man bör

*Ang.
upprättande
av ett
lönat konsulat
på Island.
(Forts.)*

Ang.
upprättande
av ett
lönat konsulat
på Island.
(Forts.)

ordna saken. För min del har jag inom statsutskottets första avdelning uttalat den mening, att regeringen under detta år borde sända dit en man, en representant för Sverige, för att sondera terrängen och se vad som kan göras i detta avseende. Sedan den mannen varit där en tid, skola riksdagen och regeringen erhålla det underlag av erfarenhet, som är behöfligt för att fatta beslut.

Jag har velat framhålla detta, herr talman, därför att jag anser, att ett konsulat givetvis bör upprättas, men jag tror, att man har en litet överdriven uppfattning om vad en konsul skall kunna uträtta i det avseende som här åsyftas. Jag understryker än en gång, att ett land, som köper 80 à 90 procent av fångsten, bör ha något inflytande vid avfattandet av köpevillkoren. Det förefaller mig som om de silluppköpande föreningar, som stå omnämnda i propositionen, genom sin organisation själva kunde framhålla sina villkor därborta, till dess att staten hinner taga hand om saken.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Vennerström: Den siste talarens anförande var i ett par fall av den karaktär, att det kräver en liten randanmärkning.

För det första föreslog han, att vi skulle skicka ut till Island en representant för att där göra en närmare undersökning. Om jag icke är fel underrättad eller mitt minne sviker mig, så har tillförne en sådan undersökning blivit verkställd. Det har funnits en utrikeskommitté i vårt land, och om jag icke missminner mig, tillhörde den nuvarande excellensen Trygger den kommittén, och den föreslog en gång upprättandet av en lönad generalkonsulsbefattning på Island. Det var visserligen under en ekonomisk storhetstid, då vi hade gott om pengar — vi befinna oss nu i ett annat läge ekonomiskt sett — men om vi inskränka utredningen till att omfatta ett lönat konsulat, tror jag, att vi kunna inrätta ett sådant utan några åtgärder av det slag, som herr Nilsson föreslog.

Sedan vill jag för det andra mot herr Nilsson säga, att hans föreställning att eventuellt den svenska staten eller några sillhandlarsammanslutningar skulle utöva en stark påtryckning på isländska staten tilltalar mig ganska litet. Jag anser, att den isländska staten har rättighet att lagstifta såsom den behagar och att denna lagstiftning bör utan påtryckning av andra stater respekteras. Jag tror, att en konsul på Island med starka personliga förbindelser och som kommer i förbindelse med de ledande männen skall kunna uträtta väsentligt mer, än om vi sitta hemma i Sverige och med traktater, pappersbestämmelser och mycken omgång söka ordna det hela. Med denna reservation mot herr Nilssons uttalande ber jag för min del att få understryka önskvärdheten av att frågan snart blir ordnad.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Behandlingen av det föreliggande utlåtandet blev nu för en stund avbruten, för att begärt tillfälle skulle beredas herr statsrådet *Lübeck* att avlämna kungl. propositioner.

Herr statsrådet *Lübeck* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 56, angående anslag till överståthållarämbetet m. m.;

nr 57, angående vissa bestämmelser beträffande rätt till pension för överståthållaren samt befattningshavare vid överståthållarämbetets kansli- och polisavdelningar m. m.; samt

nr 81, angående viss ändring i grunderna för statsbidrag till inredande av nya vårdplatser för vuxna vid centralsanatoriet i Hällnäs.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 3.

Punkterna 3—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp för budgetåret 1929/1930 bevilja ett extra anslag av 15,000 kronor.

*Anslag
till riksdagens
interparla-
mentariska
grupp.*

Uti tvenne likalydande, till statsutskottet remitterade motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *E. Hallin* m. fl. (nr 15) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Engberg* m. fl. (nr 66), hade vidare hemställts, att riksdagen måtte såsom bidrag till kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp för budgetåret 1929/1930 anvisa ett anslag av 18,000 kronor.

Slutligen hade uti en av herr *C. Lindhagen* inom första kammaren väckt motion (nr 197) hemställts, bland annat, att riksdagen ville höja det av regeringen begärda anslaget åt riksdagens interparlamentariska grupp till 18,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till berörda av herr Hallin m. fl. och herr Engberg m. fl. väckta motioner (I: 15 och II: 66) ävensom den av herr Lindhagen väckta motionen (I: 197), i vad densamma avsåge förevarande anslag, såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp för budgetåret 1929/1930 bevilja ett extra anslag av 18,000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Kvarnzelius*, *Dahl* och *Anderson* i Storegården ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Herr Dahl: Herr talman! Jag har biträtt reservationen vid denna punkt. Jag anser för min del, att riksdagen bör iakttaga den allra största försiktighet, när det gäller anslag, som innefatta förmåner för riksdagens egna ledamöter. Såvitt jag kan finna, upptagas kostnadsökningar här på väsentligen sådana poster, som mycket väl tåla en nedprutning, dels »förvaltningskostnader, expedition, porto m. m.», som upptagits till 4,600 kronor, och dels vissa anslag, som i själva verket torde få anses innefatta resekostnadsersättning. Jag vill nu inte säga, att icke de poster, som här finnas angivna, verkligen motsvaras av utgifter, men jag vill säga, att jag tror, att en nedprutning av dessa belopp mycket väl skulle kunna tänkas. Jag har för min del därför biträtt reservationen. Jag finner det nu, med den stämning, som råder i fråga om detta anslag, lönlöst att framställa något yrkande, men jag har i alla fall inte velat låta punkten passera oanmärkt.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Då jag såsom motionär hemställt, att anslaget till riksdagens interparlamentariska grupp måtte höjas från 15,000 till 18,000 kronor, ber jag att få yttra några ord. Skillnaden mellan dessa belopp avser ett bidrag till interparlamentariska unionen. Det underförstås i

Anslag
till riksdagen
interparla-
mentariska
grupp.
(Forts.)

riksdagsbeslutet förra året, när samma fråga var före, att man skulle möjliggöra för den svenska interparlamentariska gruppen att ge ett bidrag på 3,000 kronor till interparlamentariska unionen, och det förefaller av herr Dahls yttrande som om han icke hade något att erinra mot detta bidrag.

Nu har herr Dahl yttrat helt allmänt, att han finner, att det borde kunna göras besparingar i interparlamentariska gruppens användning av sitt anslag, men det förefaller mig som om de skäl han anförde för denna möjlighet vore mycket litet vägande. Då jag själv tillhör interparlamentariska gruppens styrelse så tillåter jag mig vitsorda, att vi på allt sätt försökt iakttaga sparsamhet.

Jag får sålunda yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15.

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.

Uti en av herr *J. Nilsson* i Malmö inom första kammaren väckt motion (nr 120) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att anslå 100,000 kronor till bedrivande av ett omfattande upplysningsarbete för freden inom vårt land och i samråd med utlandet att upptagas i budgeten för 1929/1930; samt att uppdraga åt Kungl. Maj:t att omhändervärd fördelningen av medlen, pröva inkomna undersökningar om anslag och tilldela sådana åt föreningar, vilka hade till uppgift att bedriva upplysning om fredens betydelse i vår tid.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion (I: 120) för bedrivande av upplysningsarbete för freden för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra anslag av 25,000 kronor att fördelas av Kungl. Maj:t bland sådana inom fredsrörelsen verksamma sammanslutningar, som prövades vara förtjänta av understöd av statsmedel.

Reservationer hade avgivits

1) av herrarna *Widell, Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Dahl, Svensson* i Kompermåla, *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren, Strindlund* och *Anderson* i Storegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att herr *Nilssons* i Malmö förevarande motion (I: 120) icke måtte av riksdagen bifallas;

2) av herr *Kvarnzelius*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Widell: Herr talman! Statsutskottets majoritet har i den nu föredragna punkten med anledning av en motion av herr *Johan Nilsson* i Malmö föreslagit ett anslag på 25,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts disposition för att användas till understöd av föreningar, som bedriva arbete inom fredsrörelsen. Jag får säga, att jag måste uttrycka en undran, om någon statsutskottet kommit in till riksdagen med en framställning, som varit svagare motiverad — för att inte säga mera omotiverad — än denna. Redan den behandling motionen erhållit i utskottet visar, hur litet övertänkt motionärens förslag är. Motionären har yrkat ett anslag på 100,000 kronor. Vid första behandlingen i statsutskottets första avdelning prutade han själv till 50,000 kronor, och vid behandlingen i statsutskottets plenum prutades det ytterligare till 25,000 kronor. Jag vågar hoppas, att kammaren i dag skall pruta

dessa återstående 25,000 kronor! Jag tror, att det skulle vara synnerligen klokt, ty det förslag, som här föreligger, går i verkligheten emot de principer, som statsutskottet och riksdagen hittills alltid ha följt, när det gällt att bevilja anslag. Vilket anslagskrav det än gällt, så har riksdagen städse velat själv pröva behoven, och alldeles särskilt har detta varit fallet, när fråga varit om anslag till enskilda sammanslutningar. Vi ha ju på riksstaten en hel mängd sådana anslag, men de äro nästan allesammans i detalj prövade av riksdagen, och man har inte eljest ansett sig kunna hänskjuta detta till Kungl. Maj:ts prövning.

*Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)*

Nu kommer den ärade motionären, gissar jag, att hänvisa till ett fall, som vi ha på fjärde huvudtiteln, nämligen anslaget till den andliga vården i armén, som är ställt till Kungl. Maj:ts disposition, men beträffande detta anslag är förhållandet ett helt annat. Riksdagen har där faktiskt givit ganska bestämda direktiv om hur anslaget skulle användas. Det var där fråga om en mängd olika föreningar, ett mycket, mycket stort antal, och det var ingen tanke på att riksdagen där skulle vara i stånd att verkställa en sådan här utredning. Här kan på sin höjd bli tal om tre föreningar, såvitt man nu känner, och det har inte varit något som helst hinder att, om riksdagen skulle vilja ge dessa föreningar anslag, riksdagen också själv tar ståndpunkt till hur mycket varje förening skall ha. Jag tror, att det stämmer med den praxis, som hittills alltid har använts av riksdagen, och det är anmärkningsvärt, att statsutskottets majoritet nu har ansett sig böra gå ifrån detta och ställa ett så betydande belopp till Kungl. Maj:ts förfogande utan någon som helst begränsning. Det kommer nog i tillämpningen, om riksdagen verkligen skulle bevilja detta anslag, att te sig ganska egendomligt för de olika Kungl. Maj:ts när detta anslag skall utdelas, och jag misstänker, att det kommer att bli ett mycket givande fält för konstitutionsutskottets arbete att framdeles undersöka, huru detta anslag har disponerats.

Detta rör den ena punkten, där statsutskottet gått ifrån vad som eljest praktiserats. Den andra och ojämförligt viktigaste punkten är, att statsutskottet här gått emot vad som i själva riksdagsordningen säges vara statsutskottets skyldighet. 39 § riksdagsordningen säger, att statsutskottet har att uppvisa sättet för fyllande av statsverkets behov och bör därvid iakttaga besparingar och indragningar. Huru har statsutskottet gjort här? Jo, statsutskottet har visserligen prutat tre fjärdedelar på motionärens äskande, men detta är intet bevis på sparsamhet i och för sig, ty motionären vill nu inte själv påstå, att hans äskande har någon som helst tyngd därvidlag. Nej, här har statsutskottets majoritet tillstyrkt anslag för ett ändamål, beträffande vilket man i verkligheten inte alls kan påvisa, att det har behov av sådant anslag. Utgångspunkten för framställningen är motionärens åsikt, att det utgår alldeles för litet anslag till den s. k. fredsrörelsen inom landet. Motionären styrker detta påstående på tvenne omständigheter, den ena, att anslag till fredsrörelsen i vidsträckt mening — alltså anslaget till Nationernas förbund o. s. v. — går till betydligt mindre belopp än anslagen under fjärde huvudtiteln. Ja, men med en sådan jämförelse kommer man mycket långt. På det sättet kan man naturligtvis motivera vad som helst. Den andra omständigheten, som motionären har åberopat, är, att enskilda motionärer ha framställt yrkande om ökade anslag till vissa föreningar, vilka öknningar sammanlagt uppgå till 18,000 kronor. Detta är motionärernas maximiframställningar, och på grund av dessa maximiframställningar tillstyrker nu statsutskottets majoritet ett anslag av 25,000 kronor, 7,000 kronor mer än motionärerna ens ha vågat ifrågasätta! Vi veta nog alla här i riksdagen, att motionärer inte äro buskblyga, när de begära anslag till vad som ligger dem om hjärtat, så nog ha motionärerna begärt så mycket som de ansett sig kunna komma fram med. Jag

Om anslag till upplysnings- verksamhet för freden.

(Forts.)

tror att jag har rätt i mitt påstående, att vad detta är, någon sparsamhet med statsmedel är det ingalunda.

Om jag så går in på sakens realitet, så blir frågan: vad är denna fredsrörelse, som motionären nu vill understödja? Fredsrörelsen i och för sig — ja, det är, som jag ser saken, strävandena till att alla mellanhavanden mellan folken uppgöras på fredlig väg utan anlitande av vapen, och vägen att nå fram till något sådant är givetvis etablerandet av ett tillfredsställande och betryggande internationellt rättstillstånd. Arbetet härpå åvilar Nationernas förbund, och därför är givetvis Nationernas förbund själva centrum för fredssträvandena i världen. Det är, som jag ser saken, från Nationernas förbund som det praktiska fredsarbetet måste utgå, och det är där något verkliga kan utträttas, men detta är inte den fredsrörelse, som motionären och statsutskottets majoritet vilja understödja, utan de säga: fredsrörelsen inom landet, inom Sverige. Vad är det för en fredsrörelse? Är verkligen svenska folket så krigiskt sinnat, att här nödvändigt behöver göras en propaganda mot kriget i Sverige? För min del har jag inte kännedom om någon sådan krigisk anda bland svenskarna. Det enda skulle möjligen vara, att kommunisterna, som det påstås, visst vilja ha inbördeskrig, men eljest vet jag sannerligen inte att det råder någon krigisk anda i svenska folket, så något arbete speciellt för att nedslå en krigisk anda, som inte finnes, kan jag inte alls anse behöfligt.

Men det är inte heller det, som denna s. k. fredsrörelse i verkligheten strävar till. Motionären har anfört vissa föreningar, som han gjort framställning om anslag till. Dessa föreningar äro, som jag redan nämnt, tre. Den första är Svenska freds- och skiljedomsföreningen, den andra är Svenska sektionen av internationella kvinnoförbundet för fred och frihet och den tredje är Svenska föreningen för Nationernas förbund.

Jag kan börja med den sista föreningen. Enligt min mening kan man säga, att den föreningen verkligen tjänar fredsrörelsen, såsom jag ser saken. Den tar sikte på Nationernas förbund. Nu kan man visserligen fråga sig, om det är nödvändigt att ha en särskild propagandaförening för Nationernas förbund. Därom kan man ju hysa en viss tvekan. På grund av denna tvekan har jag för min del ansett, att vi inte böra bevilja högre anslag än som för närvarande utgår till denna förening, men i och för sig har jag ingenting annat än gott att säga om föreningens ändamål och verksamhet, så den föreningen undantar jag fullständigt, när jag ser på saken som den är. Sedan ha vi de två andra föreningarna; Svenska freds- och skiljedomsföreningen. Ja, om anslaget till denna förening har det stått strid i riksdagen i en lång följd av år, men ännu aldrig har statsutskottet tillstyrkt anslag till denna förening, och ännu aldrig har riksdagen beviljat den föreningen anslag. Om jag inte minns orätt, var herr Johan Nilsson i Malmö vid förra riksdagen en bestämd motståndare till att denna förening skulle få statsanslag, och jag tror, att, om han också själv nu har ändrat åsikt — det vet jag inte — så äro nog många av hans meningsfränder fortfarande av samma mening, att Svenska freds- och skiljedomsföreningens verksamhet inte är av den natur, att den på något sätt meriterar ett statsanslag.

Jag har här en samling tidskrifter, utgivna av Svenska freds- och skiljedomsföreningen. Jag skall inte besvara kammaren med att läsa upp utdrag ur dessa tidskrifter — de heta »Nya vägar» och »Fred» — men de stå till tjänst för var och en, som önskar taga del av dem hos mig. Och när man tar del av dem, så finner man, vilket ju i riksdagen inte varit obekant redan förut, att denna förenings verksamhet inte avser vad vi kalla freden, utan den avser ett nedbrytande av försvaret. Föreningen är rent försvarsnihilistisk. Det är det dess arbete går ut på, att nedbryta försvaret genom värnpliktsvägran o. d. Det är sådant Svenska freds- och skiljedomsföreningen sysslar

med, och jag vågar verkligen fråga kammaren: kan det vara något som helst skäl i att staten understöder en verksamhet, som går ut på något sådant, att staten skall understödja en verksamhet, som går ut på att undergräva funktionerandet av ett av statens egna, viktigaste organ?

Så ha vi den andra föreningen, Svenska sektionen av internationella kvinnoförbundet för fred och frihet. Denna sammanslutning är relativt ny, och när jag har forskat i skrifterna beträffande den, så har jag ju egentligen inte kunnat finna några sådana saker som beträffande Svenska freds- och skiljedomsföreningen. Motionären har i fråga om denna förening anför, att den har anordnat en rad av föreläsningsskurser, och det har också jag funnit, att den har gjort, och jag har sett, att dessa föreläsningsskurser i många delar kunna anses såsom mycket förtjänstfulla. Det har varit framstående män, som uppträtt som föreläsare. Det har anförts i statsutskottet, och själv visste jag det förut, att vid en föreläsningsskurs, som ägde rum i Malmö i somras, hölls inledningsföredraget av landshövdingen i Malmöhus län, baron Ramel, och det var ett alldeles förträffligt anförande han höll. Det var ett försvarsföredrag, egendomligt nog. Men om jag sålunda inte har något att lägga denna förening till last beträffande dess verksamhet i fråga om föreläsningar o. d., så är det en annan sak, som gör, att jag i varje fall för närvarande måste ställa mig fullständigt avvisande till tanken på att ge denna förening ett statsanslag och det är, att föreningen jämte Svenska freds- och skiljedomsföreningen står som utgivare av »Nya vägar, illustrerad tidskrift», utgiven av Svenska freds- och skiljedomsföreningen och Internationella kvinnoförbundets svenska avdelning. Redaktionen består av tre medlemmar, av vilka två, om jag inte miss-tager mig, äro styrelseledamöter i denna förening. Vid sådant förhållande lär nog denna kvinnoförening, om man också i övrigt inte kan anmärka något på dess verksamhet, dock vara medansvarig för vad denna tidskrift innehåller, och att det innehållet inte är tillfredsställande, har jag redan förut sagt, och för den, som vill förvissa sig därom, finnas tidskrifterna tillgängliga här.

Herr talman! På grund av vad jag anför, ber jag få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den reservation som jag jämte nio andra ledamöter i utskottet avgivit.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Jag skall be att gentemot den föregående ärade talaren få framhålla några synpunkter på den motion och det utskottsutlåtande, som här föreligga. Jag skall då börja med att säga, att jag inte underskattar den betydelse, som ligger i det fredsarbete, vilket Nationernas förbund utför. Jag anser tvärtom, att det är av mycket stor betydelse. Om man i dag kan peka på brister hos Nationernas förbund, hoppas jag, att de bristerna så småningom skola kunna bli avhjälpta.

Emellertid anser jag, att om Nationernas förbund skall kunna uträtta något, måste det ha stöd i en folkmening inom de bredare lagren i olika länder. Man måste därför upplysa dessa folklager om krigets faror och om nödvändigheten av att förebygga krig. Jag har tillåtit mig framhålla, att den propaganda, om jag får använda uttrycket, som Nationernas förbund bedriver, berör endast de framskickade statsmännen, de olika ländernas representanter och delvis parlamentsledamöter. Fredsarbetet lämnar i det stora hela de breda folklagren oberörda. Det är denna hittills saknade upplysningsverksamhet som jag siktar på. då jag begär, att svenska staten skall träda hjälpande emellan. Jag har i min motion tillåtit mig framhålla, att det är mycket litet den svenska riksdagen hittills åtgjort i fråga om att ge anslag och understöd åt sådana föreningar, som ha bedrivit fredspropaganda i det ena eller andra avseendet. Anslaget eller understödet inskränker sig endast till ett par å tre tusen kronor. Då har jag sagt, att även om man skulle bevilja dessa 100,000 kronor vid sidan om de

Om anslag till upplysningsverksamhet för freden.
(Forts.)

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

416,000 kronor, som åtgå för Sveriges representation i Nationernas förbund m. m., så skulle vi inte komma upp till mera än vad riksdagen under många år årligen anslagit till landets skytterörelse. Jag anser nämligen, att likaväl som man bedriver ett aktivt arbete för försvaret, bör man bedriva ett omfattande och energiskt arbete för själva fredsidéerna.

Den föregående ärade talaren tyckte det var besynnerligt, att man kunde pruta, först till 50,000 kronor i avdelningen och sedan till 25,000 kronor i statsutskottet. Ja, själv tycker jag att det är en för stor avskrivning, men å andra sidan kan jag icke neka till att det ligger mycket i att få principen godkänd av riksdagens båda kamrar. I fortsättningen kan anslaget bli större och därmed fredsupplysningsarbetet bli tillfredsställande ordnat. Jag är sålunda i detta fall blygsam och nöjer mig med att man får principen godkänd även om anslaget till att börja med är litet. Och det förvånar ej så litet, att högerpartiets egna representanter hysa ett så fruktansvärt starkt misstroende till sin egen regering. Den föregående talaren framkastade nämligen frågan, hur det skulle gå, om man överlät till Kungl. Maj:t att dela ut penningmedlen. Jag skulle, såsom han antog, komma att svara med att åberopa ett annat fall, där man förför på liknande sätt. Emellertid förelåg, menade han, en bestämd skillnad mellan det åsyftade fallet och det nu föreliggande. Men jag undrar, vari skillnaden består, om man lämnar regeringen 50,000 kronor för den andliga värden inom försvarsväsendet och om man lämnar samma regering 25,000 kronor att fördela mellan olika fredsföreningar? Skillnaden är ingen för den, som ser objektivt på dessa saker. Men det förefaller mig, som om högern icke objektivt betraktar föreliggande ärende. Och när vederbörande därtill går så långt i sin iver som den föregående ärade talaren, som till och med syntes vilja förmena, att det vore konstitutionellt oriktigt att förfara så som statsutskottets majoritet föreslagit, ja, då vet man inte, om man skall skratta, eller, som det säges ibland, ta till ögonen! Ty det är väl ändå att gå för långt när man använder sådana överdrifter i sin motivering.

Den ärade talaren yttrade vidare, att mitt förslag var svagt och att det var omotiverat. Men jag får verkligen säga, att den motivering, som å hans sida presterades, är sannerligen inte mycket värd då man kan dra till med sådana yttranden, som det nyss åberopade. Högerpartiets representanter ha lotsat sig fram från första avdelningen i statsutskottet och hit i kammaren med ständigt växlande motivering i dessa spörsmål. Deras första motivering i statsutskottets första avdelning, var den: här i vårt land äro vi nog fredliga! Varför skall man behöva upplysa vårt folk om fred? Nej, gå i stället till utlandet och agitera i sådant syfte! — Jag vill då påpeka, att detta på sätt och vis är meningen. Vi avse med förslaget att skapa starka fredsföreningar i vårt land, vilka skola samarbeta med motsvarande föreningar i andra länder. Därmed skall en allt starkare folkmening komma att stödja Nationernas förbund i dess fredssträvanden.

Nu är det emellertid så, att högern i utskottet påstår, att den är lika fredsvänlig som majoriteten, och därom behöva vi ju inte tvista. Högern håller dock på den gamla satsen, att ju starkare försvaret är, desto starkare är också fredsgarantien. Häremot har jag för min del framhållit, och jag understryker det ännu en gång, att verkligheten visat ohållbarheten av denna sats. År 1914, om någonsin, kan man väl säga, att den uppfattningen gjort bankrutt! Man kan icke med fog påstå, att nationerna den gången voro svagt rustade. Tvärtom stodo de, om jag får använda uttrycket, rustade till tänderna, men freden bröts i alla fall och kriget bröt ut. Den fredsgaranti, som ligger i ett starkt försvar, i en ständig tävlan om nya försvarsbördor, har alltså oförtydligt gjort bankrutt. Då uppstår frågan, huruvida folket skall se sig om efter andra vägar, söka efter nya linjer för att nå fram till den fred, som vi alla önska. Den föregående

de talaren var inne på frågan om den internationella rättsordning, som Nationernas förbund söker skapa. Det är just det mål, mot vilket vi böra gå. Vi skola försöka bedriva ett upplysningsarbete ända dit hän, att folken allmänt skola se en förbrytelse i ett fredsbrott och en brottsling i den statsman, som bryter freden, och döma honom därefter. Det är den anda, den uppfattning, som bör besjåla mänskligheten. Bli den uppfattningen utslagsgivande, blir folket välrustat att stödja de regeringar, de parlament och det Nationernas förbund, där vilja finnes att värna om freden. Och om någon regering eller något parlament skulle vilja ge sig ut i krigiska äventyr, har man i folkmeningen möjlighet att hejda sådana försök.

Denna nu levande generation är också väl skickad att bedriva detta upplysningsarbete. Den har sett allt det oerhörda elände, som kriget medförde. Den har sett krigets oförmåga att lösa mellan folken uppkomna tvister. När det stora världskriget slutade, hade tvisternas antal icke minskats utan tvärtom i oerhörd grad ökats. Kan man då förvåna sig över, att folkmeningen bör samla sig för att beträda andra vägar och nå fram till den fred, vilken alla säga sig sikta på och efterlängta?

Slutligen har jag i min motion yttrat, att jag skulle anse lämpligt, om det funnits ett organ, som kunnat omhänderhava detta anslag, varom jag hemställt. Den anordning, som då närmast föresvävat mig, har varit, att eftersom det finnes en hel del fredsföreningar i vårt land, så skulle en representant för var och en av dessa olika fredsföreningar kunna tänkas bilda ett institut, till vilket staten överlämnade medel med skyldighet för institutet att redovisa medlens användning. Ett sådant institut finnes emellertid icke möjlighet att för närvarande skapa. Därför förefaller det mig, som om den riktiga vägen vore att överlämna anslaget till Kungl. Maj:t i hopp att Kungl. Maj:t på lämpligaste sättet skall pröva föreningarnas ansökningar om understöd och fördela anslaget. Jag hyser verkligen det förtroendet till Kungl. Maj:ts förmåga i det fallet som högerpartiets egna representanter säga sig sakna. Majoriteten har varken sagt ja eller nej till de olika framställningar om anslag, som föreligga, utan har föreslagit, att Kungl. Maj:t får bestämma fördelningen. Om det skulle visa sig, att någon av dessa fredsföreningar icke komme att bedriva sin fredspropaganda på sätt, som vore önskligt, eller om det skulle visa sig, att någon av dessa fredsföreningar icke besitter nödiga kvalifikationer för uppdraget, då kunde väl risken icke bli mer än den, att ett anslag ena året utdelades till en dylik förening, men att det indrogs året därpå. Den risken förefaller mig inte vara så stor, att icke riksdagen bör kunna taga den. Framför allt bör högerpartiet kunna utsätta sig för den risken, då det i dess egen regering har en mycket bestämd garanti för att medlen inte bliva onödigt utkastade utan utdelade på de händer, där man verkligen visat sig kunna bedriva ett gott fredsarbete.

Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Winberg: Herr talman! Att döma av den iver och kraft, varmed den reservant, som här hade ordet, yttrade sig i denna fråga, skulle man nästan kunna tro, att den vore en av vår nations allra viktigaste spörsmål. Men saken finner kanske sin förklaring om man kommer ihåg, att det inte var blott *statsutskottsledamoten* Widell, som här yttrade sig, utan *generalkrigskommissarién* Widell. Och jag håller före, att det var nästan uteslutande den senare, som talade.

Jag skall nu inte ingå så synnerligen mycket på vad han yttrade, därför att så underligt det än kan låta, kommer jag till sist till samma yrkande som han, ehuru på absolut andra skäl än han. Jag kan dock inte underlåta att säga några ord med anledning av vad han yttrade.

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.

(Forts.)

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Redan hans anförande visar, om något, hur nödvändigt det är, att vi ändå ha något slags fredspropaganda här i vårt land, eftersom man kan se så primitivt på dessa förhållanden som han gjorde. Han utropade: Vad i all världen nu då! Är den svenska nationen så krigisk, att vi behöva bedriva något fredsarbete här? Vilja vi då ha krig? Det är en mycket primitiv uppfattning, som framträder i dessa ord, det är denna självöverskattning, som varje nation, varje folk gör sig skyldigt till. Varje folk menar: inte vilja vi ha krig! Inte vilja italienarna efter deras mening ha krig. Inte vilja fransmännen efter deras mening ha krig o. s. v. Och ändå borde vi inte glömma förhållandena 1914 och vad därefter följde. Det var så, att varje nation ansåg sig även då vara mycket fredsälskande. Den lilla lustighet, som herr Widell tillät sig, när han sade, att han inte kände någon annan fara på det här området, än att kommunisterna vilja ha inbördes krig, tror jag inte, att han menade så synnerligen allvarligt med. Därför skall jag inte uppehålla mig vid det yttrandet. För övrigt skall jag rekommendera herr Widell att också studera andra tidsströmningar än kommunisterna. Det finns t. ex. ett organ, som heter »Spöknippet», och jag vill rekommendera herr Widell att studera det. Däri finns det också litet för herr Widell att taga reda på. Jag skall likväl lämna den saken.

Jag kan inte tillmäta sådan vikt och betydelse åt denna rent formella handläggning av ärendet som herr Widell tillmätte därät, ehuru jag medger, att även den saken kan ge anledning till invändningar. Lika litet bör man enligt min mening så skarpt poängtera sparsamhetssynpunkten och skjuta den i förgrunden så bestämt som herr Widell gjorde. Ty skulle den vara avgörande, tror jag, att det vore bättre att applicera sparsamhetssynpunkten, när vi hava att behandla en del andra frågor, där denna synpunkt verkligen kunde vara behövlig. Jag måste alltså fullständigt underkänna de argument, på vilka herr Widell kom fram till sitt yrkande.

Om jag likväl säger, att jag kommer till samma slutresultat som han, är det på följande skäl. Jag tillät mig redan förra året, då man — jag tror, att det var från herr Nilssons sida — signalerade, att man snart skulle komma med förslag i denna riktning, invända, att det skola vi framför allt akta oss för. Ty om det överhuvud taget är något värde i denna fredsörelse, måste eventuella understöd ske i annan ordning än som här föreslagits. Jag kan dock inte äga den där översvallande tron på makten hos Nationernas förbund som herr Widell åtminstone vid detta tillfälle lade i dagen, ty hade jag det, skulle jag säga, att eftersom Nationernas förbund nu beslutat att förbjuda anfallskrigen, äro krigen avskaffade i världen. Men jag har inte den uppfattningen, att ett dylikt beslut är liktydigt med att saken i verkligheten är avgjord. En verklig fredspropaganda är nog av betydelse, ehuru jag inte tror, att vare sig dessa fredsföreningar, som här omtalats, eller några som helst fredsföreningar, komma att lösa problemet om krig och fred. Ty det problemets lösning är så nära förbundet med en del ekonomiska och andra spörsmål, vilka det ingalunda är så enkelt och lätt att lösa, men vilkas lösning i det sammanhanget i alla fall är ofrånkomlig. Jag underkänner alltså icke, säger jag, betydelsen av fredspropaganda, och underkänner den följaktligen inte heller för den svenska nationens vidkommande. Ty här finnas nog element, som då de sticka upp huvudet en vacker dag, kanske låta till och med herr Widell få klart för sig, att hela nationen inte är så utpräglat fredsvänlig som han inbillade sig. — Och framför allt är det på samma sida som han som de finnas. Men jag tror, som nämnt, att det är en fullständigt oriktig väg, man föreslår oss att gå. Först och främst delar jag herr Widells uppfattning i den här punkten, att om anslag överhuvud skall lämnas till en sådan verksamhet, som här ifrågasättes, bör riksdagen besluta och pröva, vilka

sammanslutningar, som skola bliva delaktiga av anslaget. Ty eljest blir det en härlig situation, det få herrarna bereda sig på! Vi hörde redan, huru herr Widell förklarade, att Svenska freds- och skiljedomsföreningen skulle då inte kunna komma i fråga alls! Jag har inte någon översvallande beundran för Svenska freds- och skiljedomsföreningen, men om över huvud någon speciell fredsorganisation finnes, som befattar sig med verkligt fredsarbete, är det den organisationen. Om fördelningen skulle anförtros åt regeringen, så sitter det ju ena dagen en högerregering, och den måste taga hänsyn till de intentioner, den har, och bevilja anslag till sådana sammanslutningar, som omfatta samma intentioner. Den andra dagen ha vi en socialdemokratisk regering, och det blir väl då ändock någon skillnad på linjerna och en helt annan utgångspunkt vid fördelningen av anslaget. Det blir ett fullständigt virrvarr, och detta kommer inte att leda till, såsom gesten utåt ger vid handen, att Sveriges riksdag och regering beviljar anslag till fredsörelsen här i landet, utan resultatet blir, att man ger anslag till sådana sammanslutningar, som befinnas »värdiga», vilket är ungefär det uttryck, som återfinnes i utskottets utlåtande. Det blir rena rama godtycket. Skall man överhuvud taget göra något på detta område, så får man inte välja en sådan väg. Ty härigenom så långt ifrån främjas den sak, motionären tror sig gagna, att detta kommer att verka i alldeles motsatt riktning.

På grund härav hemställer jag, herr talman, om avslag å utskottets förslag i denna del.

Herr Ljunglund: Herr talman! Det har redan anförts så många riktiga och tungt vägande argument mot den besynnerliga framställning, som vi nu ha att behandla, att jag kunde nöja mig med ett helt kort konstaterande av detta förhållande. Emellertid talas det här i utskottets utlåtande om att freden främjas väsentligen genom de internationella strävandena. För dessa internationella strävanden står ju Nationernas förbund i spetsen. Vi önska alla, att dessa strävanden måtte krönas med framgång. Det förhåller sig så, att det finns icke i Sveriges land — icke ens bland kommunisterna — någon, som på allvar skulle vilja föra vårt land ut i krig. Men tjänar det då någonting till att anslå stora pengar för att så att säga göra reklam för Nationernas förbund, så länge icke förbundet självt genom sina handlingar gör reklam för sig? Låt förbundet taga det krafttag, som hela världen väntar på för nedrustning — eller om man vill gå så långt — för avrustning, och jag tror, att förbundet då skall få applåder från alla håll och kanter. Men ingen reklam duger eller kan uträtta något, innan man ser handlingar utförda.

Jag läste nyss i en ansedd tysk tidskrift — jag tror det var Zeitschrift für Geopolitik — en intressant artikel av författaren Bengt Paul. Han uttalade sig varmt för freden och sade, att freden beror på, att varje folk inser, att det genom krig skadar icke blott det folk, som det anfaller, utan det skadar också sig självt. Han talade i det sammanhanget också om de skandinaviska länderna och om den uppenbara fredsvänlighet, som utmärkte dessa länder. De voro i det avseendet föredömliga i deras vilja att avrusta eller nedrusta. Han yttrade, att en avrustning först då vore fullt befogad, när den kunskapen överallt trängt igenom outrotligt, att en nation i grunden mest skadar sig själv genom att föra krig mot andra. Men, tillägger han, frågan om avrustning kan blott delvis bejakas, så länge denna kunskap icke överallt är klar.

Nu invända kanske motionärerna, att det är klart, att anslaget skall beviljas för att sprida just sådan kunskap, och detta antydes också i någon mån av utskottet, att dylik kunskap skall spridas här. Men den behöver icke spridas i Sverige, på den grund — därom är hela världen ense — att vi visat så många exempel på vår fredsvilja, alltsedan vi gjorde upp unionskrisen, att

*Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)*

*Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.*
(Forts.)

man icke kan misstänka oss för att ej äga en uppriktig sådan vilja. Men huru skall en svensk regering kunna avgöra, vilka internationella fredsföreningar, som i ett visst avseende förtjäna att uppmuntras från svensk sida? Det förefaller mig vara en mycket svår fråga att lösa.

Herr Nilsson yttrade något om att högern skulle mena, att ju starkare försvaret är, desto starkare är också fredsgarantien. Detta är emellertid, såvitt jag förstår, icke högerns mening. Högerns mening är den, att vi måste ha ett gott försvar, ett sådant försvar, som vi kunna betala, utan att folket därigenom åläggas bördor, som sätta det ur stånd att arbeta för sin kulturella och fredliga förkovran. Denna definition på högerns ställning till försvarsfrågan var alltså oriktig.

Jag läste i morse en mycket uppseendeväckande artikel i en tidning om ett par unga värnpliktiga, som blivit förgiftade på Ladugårdsgärde, medan de deltagit i vissa gasmanövrer. Strax såg jag en annan svensk tidning, Svenska Morgonbladet, förkunna, att här få vi en försmak av krigets ohyggligheter. Saken är icke utredd till fyllest, men enligt underrättelser, som jag fått, finnes stark och grundad anledning att antaga, att förgiftningen uppstått genom felaktighet i motormaskineriet, varigenom vissa giftiga bränningsgaser kommit in i stridsvagnen och angripit de värnpliktiga. Jag kan visserligen i den delen icke uttrycka mig med absolut säkerhet, eftersom saken ännu icke är fullt utredd, men jag skulle vilja säga, att det skedda visar, huru viktigt det är, att de försvarsmedel, vi äga, äro i gott stånd. Ty annars kunna de bli farliga i stället för att skydda oss mot ett krig, som ingen här i landet önskar. Jag har också velat anföra denna sak som exempel på, hur man i vissa läger drager slutsatser, som jag måste kalla förhastade. Jag tror, att det mera behövs upplysning just mot sådana förhastade slutsatser, icke minst i gaskrigsfrågan, än utsändande av en hel mängd personer, som låt vara av pur välvilja kanske uttala satser och »sanningar», som äro mycket omtvistliga. Att döma av uttalanden, som jag fått av herr Widell om de tidningar, han omnämnde, utgöra just ett par av dessa tidningar lysande belägg för huru man, då man säger sig »kämpa för freden», i stället sprider alldeles orimliga, ja rent av skadliga upplysningar bland folket.

Jag behöver knappast tillägga, att jag yrkar avslag.

Herr Pauli: Herr talman! När man hör den siste ärade talaren, herr Ljunglund, yttra sig i denna fråga, får man den föreställningen, att han är så god fredsvän man överhuvud taget kan begära, och att man rent av borde kunna påräkna hans röst, om inte precis för detta anslag, så dock på andra punkter för de syften, vi fredsvänner söka att befrämja. Dock måste han ursäkta, att man ställer sig en smula reserverad, då han säger, att det ingalunda är högerns mening, att bästa medlet att åstadkomma fred ligger i starka försvarsrustningar. Om jag uppfattade honom rätt, förnekade han, att detta vore högerns åsikt. Men detta är icke vad man får höra, om man vänder sig till andra högerauktoriteter. Tvärtom möter man i vår högerpress dag efter dag den förklaringen, att enda sättet att säkra freden i vårt land, liksom i andra länder, är att uppbygga ett så starkt och avskräckande försvar som möjligt. Detta har jag trött vara god högeruppfattning, och jag tror det verkligen fortfarande, även om herr Ljunglund skulle vilja bestrida, att så förhåller sig. Men då man säger: vi kunna trygga freden blott genom att rusta oss till försvar, ställer man sig på en ståndpunkt, som försvarsteknikens egen utveckling numera anger såsom föråldrad. Jag skall här inte försöka mig på att hålla någon diletantmässig föreläsning om denna försvarsteknikens utveckling. Jag vill endast erinra om det allmänt bekanta faktum, som framhållits av militära fackmän från olika länder, att det krigssätt, som kommer

att dominera i nästa krig, nämligen luftkriget, har den egendomliga egenskapen, att det är ett utomordentlig starkt anfallsmedel men på samma gång ett ganska dåligt försvarsmedel. Jag tror icke, att någon militär auktoritet skall vilja förneka detta, att det är mycket svårt att värja sig mot ett luftanfall, medan det är relativt lätt att iscensätta ett sådant mot en fiende. Följden blir, att även sådana fackmän, som i övrigt ställa sig sympatiska till detta nya stridssätt, medge, att den enda effektiva metod, varigenom man skall kunna avvärja luftanfall, blir, att man säger till fienden: Kom inte hit och försök ett sådant angrepp, ty vi äro beredda att svara med samma mynt! En författare, som jag på sista tiden studerat med stort intresse, den bekante tyske kemisten doktor Hanslian, som varmt försvarar gaskriget ur både effektivitets- och humanitetssynpunkt, menar, att just häri ligger en fredsgaranti, ty det ena landet kommer icke att våga släppa lös denna fruktansvärda hotelse mot det andra, just därför att det kan vänta att bli bemött på samma sätt. Men all erfarenhet visar oss, att detta betraktelsesätt är en farlig illusion. Har en stat skaffat sig ett stridsmedel, av vad slag det vara må, så använder den det också. Vi komma alltså här att stå inför en alldeles ny och under världskriget knappast ännu inaugurerad omläggning av den moderna krigföringen, som gör, att man får betrakta det gamla talet om möjligheten att trygga freden genom att stärka försvaret med helt andra ögon än förut.

Jag har velat i korthet erinra om detta faktum för att understryka att man har den allra största anledning att taga dessa saker under noggrant övervägande. Det är icke minst ur dessa synpunkter som en grundlig upplysning kan behövas om vad klockan är slagen. Jag håller med herr Ljunglund om att denna upplysning bör vara såvitt möjligt tillförlitlig och vederhäftig, och jag förutsätter, att de föreningar, som komma att få understöd för bedrivande av upplysning i fredssyfte, också skola hålla sig inom lämpliga gränser i detta avseende.

Beträffande de i diskussionen nämnda föreningarnas verksamhet, vill jag i anledning av vad både herr Ljunglund och herr Widell ha yttrat lämna en upplysning, som kommit mig tillhanda, nämligen att tidskriften »Nya vägar» från och med detta år icke längre utgives av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, utan det är numera Svenska freds- och skiljedomsföreningen, som ensam är dess utgivare. Jag tänker för resten här icke ingå på någon diskussion om dessa olika föreningars kvalifikationer. Skulle vi få anledning till en dylik diskussion vid de följande punkterna, så är detta ju rätta platsen för den frågans behandling.

Den moderna freds rörelsen ställer sig icke endast skeptisk mot uppfattningen, att det enda medlet att vinna fred och trygghet för ett folk är att rusta sig till tänderna och därmed skrämma fienden. Den går ett steg längre och ser saken så, att enda medlet till trygghet för staterna vinnes genom ett konstruktivt internationellt fredsarbete. Det enda, som återstår oss att göra, sedan vi gripits av det djupaste misstroende beträffande möjligheten att försvara oss mot angrepp av den art jag nyss nämnde, är en internationell folkresning emot kriget. Jag trodde mig kunna märka att även i herr Ljunglunds yttrande framskymtade en sådan uppfattning, men han ansåg, att man skulle kunna överlåta åt Nationernas förbund ensamt att sköta den saken. Han sade till och med: Låt Nationernas förbund själv ta det krafttag, som världen väntar på i fråga om avrustningen. Ja, jag undrar, hur långt vi komma med sådana där platoniska förslag om att »låta Nationernas förbund ta ett krafttag». Varifrån skall Nationernas förbund hämta de kraftkällor, som behövas för detta krafttag? Såvitt jag förstår, finns det endast en sådan kraftkälla, och det är folkmeningen i de olika stater, som stå bakom Nationernas förbund. Men detta är just vad motionärens förslag pekar på: det räcker inte att skicka

*Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)*

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

regeringarnas representanter till Nationernas förbund och skicka riksdagsmän att överlägga med varandra under behagliga umgängesformer vid Interparlamentariska unionens sammankomster. Det måste något mera till. Det måste bakom dessa regerings- och riksdagsdelegationer finnas folk, som med kraft och beslutsamhet kräva att något blir gjort, och det är för att få fram en sådan kraftfull och beslutsam fredsvilja, en fredsvilja, som också grundar sig på en klar och vederhäftig insikt om vad saken numera gäller, som vi önska att detta anslag blir beviljat.

Jag medger att man naturligtvis kan hysa sådana betänkligheter, som bland andra herr Winberg uttalade, beträffande möjligheten att få konsekventa principer tillämpade vid fördelningen av anslaget, när man tänker på att regeringar av olika färger kunna ha helt olika uppfattning angående vilka föreningar som skola ha anslag. Men jag skulle verkligen tills vidare vilja liksom motionären uttala en förhoppning om vederbörande regeringars redliga uppsåt att göra det bästa möjliga, oavsett vilken regering som sitter. Jag vill också erinra om, att när herr Widell, beträffande parallellen med anslaget till den andliga vården vid armén, nämnde, att i det fallet har riksdagen givit direktiv för den närmare fördelningen av anslaget, så böra vi också påminna oss, att dessa direktiv senare ha av riksdagen på förekommen anledning skärpts och detaljerats, emedan man inte var nöjd med det sätt, på vilket Kungl. Maj:t gjort fördelningen. En sådan kontroll kan väl också i fråga om detta anslag utövas av riksdagen.

Jag tror att vi skulle göra något mera än en gest, som jag tror herr Winberg kallade det, att vi skulle ta ett mycket betydelsefullt steg fram mot befrämjandet av det folkliga fredsarbetet, om vi beviljade detta relativt obetydliga anslag till detta betydelsefulla ändamål. Jag ber för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Vi ha nu redan beviljat anslag till de två fredsorganisationer, som äro förankrade i statsmakterna, nämligen dels till folkförbundet, som styres uteslutande av regeringarna och där även den svenska regeringen ensam med egen maktbefogenhet sköter rulljansgen å det svenska folkets vägnar, och dels till den interparlamentariska unionen, som är förankrad i parlamenten och således också i denna församling. Det kan synas egendomligt, och ett missförhållande är det enligt min uppfattning, att parlamenten äro så vana vid att vara bakom flötet i utrikespolitiska frågor — de skötas ju av regeringarna — att parlamentsledamöterna måste bilda en enskild organisation för att få syssla med utrikespolitik och att de anse sig i regel vara bundna att vara rent reaktionära i dylika frågor, då de sammanträda till de ordinära parlamenten. Men, som sagt: statsmakterna ha fått sitt och det ha vi enhälligt beviljat, ty de äro de konservativaste fredsföreningarna, av vilka man inte behöver frukta några överlagda avrustningar eller överhuvud taget att duvan med olivebladet skall komma för tidigt till jorden.

Då kommer nu den stora frågan om *folkens* fredsföreningar — folken, som ju i alla fall enligt det parlamentariska systemet skola vara grundvalen, på vilken både parlament och regeringar bygga sin tillvaro. När det gäller fredsfrågan, där man stundom verkligen kan säga att folkets röst är Guds röst, så vill man dock inte tillerkänna folket det inflytande, som parlamentarismen avsett att skänka det. Och dock är det så, som den siste talaren sade, att utan en folkens fredsörelse bakom parlamenten och nationernas förbund såsom representant för regeringarna, komma varken parlamenten eller regeringarna ur fläcken. Vi se ju också att Nationernas förbund med sin nuvarande organisation i själva verket är en europeisk sammanslutning, behärskad av de segrande stormakterna. Den kan enligt naturens ordning ännu inte vara annat än en

mycket ofullkomlig organisation, och om man då med bortseende från sådana historiska och naturliga fakta vill lägga all fredsrörelse hos folkförbundet, så befinner man sig, såvitt jag kan förstå, bakom flödet i ganska hög grad. Jag begagnar så stränga uttryck därför att den siste talaren själv sparade inte alls på orden.

Folkförbundet har enligt min uppfattning för närvarande råkat fast. Det arbetar för en minskning av rustningarna med bibehållande av rustningarnas orsaker. Det arbetar på att avskaffa osäkerheten med bibehållande av osäkerhetens grundvalar. Det försöker arbeta för skiljedom utan lag eller erkänt rättstillstånd att döma efter i vitala frågor. Detta är tre omöjliga uppgifter.

Statsutskottets utlåtande är nu betydelsefullt därför att det visar, att en strömkantring äntligen begynt i fråga om utskottets hållning mot de folkliga fredsrörelserna, och det innebär en uppmuntran för dessa. Vi se en uppslutning med de konservativa partierna å ena sidan — bondeförbundet tycks fortfarande även i denna sak räkna sig dit till skillnad från det gamla lantmannapartiet, vilket ju var »försvarsnihilistiskt» som bekant — och å den andra sidan vänsterpartierna eller de spillror av de gamla vänsterpartierna, som finnas kvar. Det har inte varit så hittills, utan när det gällt anslag till de folkliga fredsrörelserna, har det lyckats de konservativa partierna att minska dessa till en bagatell och dessutom att ge anslagen bara till sådana föreningar, där den största konservatismen representerades. Därav dessa kolossala, obehärskade utfall mot den gamla Svenska freds- och skiljedomsföreningen, som är en länk i en världsfredsorganisation, som förr kallades Fredsbyrån i Bern och nu kallas Fredsbyrån i Genève och anses vara en av de mest kända institutionerna i världen för den folkliga fredsrörelsen än så länge. Det har varit ganska obehagligt, föreställer jag mig, för vänsterrepresentanterna i statsutskottet att behöva stå här i kammaren varje år och försvara att man inte vill ge mer än ett minimalt anslag och inte vill ge en rättvis handräckning åt alla de olika fredsrörelserna. Nu äntligen synes deras tid vara i någon mån kommen. Vi stå efter naturliga partilinjer och det skulle vara önskligt, om denna orientering i sin lilla mån kunde varsla om nya linjer i de kommande valrörelserna.

Frågan om de olika föreningar, som kunna komma i åtanke, föreligger inte till diskussion nu. Men då herr Widell varnade sin regering för att ge pengar åt den eller den föreningen på de skäl, som herrarna hörde honom anföra, så vill jag för min del, till den kraft och verkan det hava kan, varna herr Widells regering från att följa hans råd. Ty då blir det strid i riksdagen, det kan inte undvikas, och frågan kommer igen i alla fall vartenda år. Bland den av talaren mest angripna Svenska freds- och skiljedomsföreningens mångtusende medlemmar finns det, alldeles som här, olika meningar, till exempel om hur långt man skall driva en avrustning, men denna förening vill överväga även grunden av tingen. Den sysselsätter sig därför jämväl med andra frågor än minskning av rustningarna och avrustning med bibehållande av rustningarnas orsaker, som annars är det stående programmet. Den behandlar andra grundvalar för freden, såsom nationernas självbestämmanderätt i alla världsdelar, världsspråkfrågan med flera sådana saker.

Herr Widell vinkade med några packor av tidskriften Nya vägar, utan att han lät herrarna förstå vad som var så förgripligt. Då ber jag på samma enkla sätt kammaren att läsa denna publikation, så att herrarna få se hur ovederhäftigt herr Widells omdöme är. Nu äro vi således kvitt och kunna lägga Nya vägar till handlingarna.

Vad som här naturligtvis kan utgöra en betänklighet är den fråga, som herr Winberg berörde och som drev honom i armarna på motståndarna till den nya anordningen. Jag har också grubblat något över förslaget att regeringen skall dela ut pengarna. Det är dock inte något antikonstitutionellt, ty vi lämna

*Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.*

(Forts.)

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

ju massor av pengar åt regeringen att dela ut åt olika håll, och något märkvärdigt är det inte att det sker även i detta fall. Med kännedom om svårigheten att i den månghundrahövdade församling, som kallas parlamentet, få någon fason på en sådan här sak, har jag slutligen kommit till det resultatet, att det kan knappast bli sämre ställt, om man lämnar anslaget till regeringen, även om det är en högerregering. Regeringarna ha hitintills — rys och bäva herr Widell — varit vänskapligt sinnade även mot freds- och skiljedomsföreningen. Den har av tillgängliga medel, oberoende om det varit en höger-, en liberal- eller socialdemokratisk regering, fått medel till resor till sina kongresser. Parlamentsledamöterna bevilja själva medel för resor till sina egna kongresser och vägra för fredsfolket anslag, men då ha regeringarna trätt fram och sagt: vi skola ge er en hacka, så att även ni kunna få representera Sverige på edra kongresser, lika väl som riksdagsmännen.

Det som således är viktigt nu är strömkontringen, vilken bör försvaras, och vidare höjningen av anslaget. Låt vara att det nu stannat vid 25,000 kronor. Men om herr Widell är så oerhört missnöjd med att herr Nilsson låtit sitt bud sjunka till 25,000 kronor, så skall jag ta upp herr Nilssons mantel och för att tillfredsställa herr Widell yrka på 100,000 kronor, så har det åtminstone inte sjunkit, så fort det kom i riksdagen. Det är för övrigt inte alls för mycket begärt. De tyska kartellerna genomdrovo på allmänna fredskonferensen i Warschau att till fredspropaganda skulle anslås en viss procent av militärbudgeternas belopp. Jag måste då motsätta mig detta. Det är en alltför stor ära för militärbudgeterna att våra anslag skola bli beroende av deras storlek, och att nedpressa dem till en minimal liten struntsumma av militärbudgeterna är en förolämpning mot freds rörelsen. Men i alla fall visar det att man på olika håll i världen går fram för att finna former för beviljande av anslag till de folkliga freds rörelserna genom parlamenten.

Således, en naturlig uppdelning av partiställningen i denna fråga och ett högre anslag, det är vad vi vinna, och om utdelningen nu överlämnas till regeringen, så få vi se hur det utfaller. Jag är inte övertygad om att det blir sämre än den nuvarande uppdelningen, och det kanske möjligen kan bli mera rättvist och mera riktat på eftertanke än det nuvarande systemet. Låtom oss inte kasta bort de två stora landvinningar, som ligga i statsutskottets förslag, utan avvakta och se hur det tillämpas. Riksdagen och dess motionärer ha i alla fall full frihet och rättighet att återkomma till frågan, om det skulle visa sig behövt. På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Bergman: Den största politiska behållningen av den hittills förda diskussionen, eller jag kanske hellre bör säga den största politiska sensationen här i dag, är väl den allians mellan högern och kommunismen, vartill det sistnämnda partiet nyss inviterade, då dess representant förenade sig med den förste ärade talaren i hans avslagsyrkande. Nu, då det ser ut, som om socialismen skulle vilja på allvar skaka av sig kommunismen, skymtar alltså en ny politisk constellation, i det kommunisterna i stället söka anknytning till det konservativa partiet! Det skall bli rätt intressant att se, hur den tilltänkte kontrahenten reagerar inför dessa »nya vägar» på den politiska samtrafikens område. I själva verket är företeelsen kanske inte så märkvärdig: man har ju i alla tider gjort den erfarenheten att les extrêmes se touchent. Jag skall därför be att få ge uttryck åt vad jag anser som common sense i motsats till dessa samverkande ytterligheter å ömse sidor.

Jag ber att få säga några få ord, om hur denna sak ses inom vida kretsar av vad man kallar borgerlig vänster, vilken ju till sin övervägande del, som bekant, visst icke är försvars nihilistisk. Man har invänt här, och det har

sagts även i dag, att en upplysningsverksamhet i fredsfrågan skulle vara fullkomligt överflödig i ett så fredligt land som vårt. Det skulle kanske, medgiver man, behövas i de stora militärmakternas länder, men här i Norden vore det, som sagt, alldeles onödigt. Det finns dock vissa skäl, som tala för, att en upplysning på detta område verkligen är behöblig även i Norden och över huvud hos de små nationerna. För de militäriskt sett svagare folken är det ett verkligt livsintresse att allsidigt överväga, huru de skola kunna effektivt värna sin självständighet. Vi veta ju att ingen av dessa nationer är i stånd, även om den skulle anstränga sig till sitt allra yttersta, att med sina materiella tillgångar åstadkomma ett försvar, som är fullt effektivt för alla eventualiteter gentemot en stormakt, som skulle vilja angripa. Därför är det naturligtvis, alldeles oavsett vilken åsikt man har i själva den militära försvarsfrågan, av största vikt just för en liten nation, att göra klart för sig, huruvida det inte finns även andra vägar att försvara sig än de militära maktmedlens. Detta är det ena skälet, varför det är ett viktigt intresse för de små nationerna att främja upplysningen i denna fråga. Det andra skälet är följande.

*Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)*

Sverige och den skandinaviska halvön ha nu åtnjutit fred i 115 år, en längre tid än nära nog något annat land i den civiliserade världen. Vi ha därför i den övriga världen börjat bli betraktade såsom en fredstraditionernas nation, ett fredsfolk par préférence, och för vårt folk, som ju hör till de mest civiliserade nationerna och som i den egenskapen åtnjuter stor aktning i världen, föreligger det utan tvivel en viss förpliktelse att stå i främsta ledet, när det gäller förberedelserna till ett allmänare fredstillstånd i världen. För detta behöves det givetvis upplysning. Över ett nyss publicerat arbete av en mycket sakkunnig och vederhäftig svensk militär, läser man ett motto av Pemberton, som lyder: »Endast kunskap kan rädda Europa från nästa krig.» Detta är alldeles riktigt. Upplysning är nyttig på alla områden, och i detta för de små nationerna alldeles särskilt viktiga ämne är upplysning betydelsefullare än kanske i någon annan politisk fråga. Men erkännes detta, är det svårt att förstå, hur man skall kunna motsätta sig upplysning, saklig, objektiv upplysning i avseende å fredssträvandena och arbetet på att komma till ett allmänare samförstånd mellan folken. Jag förutsätter givetvis att en sådan upplysning måste vara vederhäftig; staten bör inte understödja ovederhäftigt svammel, utan upplysningen måste vara präglad av den sakliga objektivitet, som det anstår de på det hela taget välbalanserade nordiska folken. En viss garanti för sådan vederhäftighet torde väl ligga i ett bifall till utskottets förslag, som innebär, att landets regering skall efter noggrann prövning avväga anslaget lämpliga fördelning. Det förefaller mig, som om även de varma försvarsvänner, som stå tveksamma inför sådana anslag som dessa, borde känna sig lugna, när anslaget närmare användning lägges i den nuvarande regeringens hand. Det är ju bara fråga om ett år. Skulle det under årets lopp möjligen bli en annan regering, så finns ju för dessa tveksamma möjligheten i varje fall öppen, att vid nästa riksdag taga saken under förnyad omprövning.

Nu riktar man sig alldeles särskilt mot Svenska freds- och skiljedomsför-eningen, i det man anser, att den företräder vissa extrema uppfattningar. Det finns dock, mig veterligen, ingenting i Svenska freds- och skiljedomsföreningens stadgar eller dess principiella inställning, som på något sätt strider mot en förnuftig syn på fredsproblemet. Föreningen som sådan är icke någon organisation för omedelbar och isolerad svensk avrustning. Men det finns enskilda medlemmar där, som ha en sådan uppfattning, och det må man ju inte hindra dem från att ha. Det finns många i andra länder också, som ha en sådan uppfattning. Det blir enligt utskottets förslag regeringens sak att avgöra, huruvida den propaganda som bedrivs är sådan, att den kan under-

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

stödjas och i vad mån den skall kunna understödjas. Jag menar för övrigt, i förbigående sagt, att därest staten undandrar sig varje kontroll över sådana stora folkliga föreningar som den nu nämnda, så föreligger det större fara för att de kunna urarta än om staten har en viss kontroll över deras propaganda.

Emellertid, vilka som skola få del av anslaget, därom vill jag nu icke alls yttra mig. Jag betraktar det, som sagt, såsom fullständigt självfallet, att upplysningen skall vara objektiv och saklig och icke ge anledning till befo-gade invändningar. Det må tillåtas mig i detta sammanhang erinra om en sak, som är aktuell för närvarande på tal om fredsupplysning. Vi ha här i vårt land sett framläggas för kort tid tillbaka ett förslag av en, såvitt jag vet, ganska utpräglat högersinnad man, landshövding Roos, medlem av denna kammare. Förslaget går ut på internationell tillämpning i stor stil av försäkringstanken gentemot krigsrisker, ungefär som man brandförsäkrar sitt hus mot eldsväderiskerna. Det är ett förslag, som, när man först hör det, kan verka en smula utopiskt och som väl också inför en situation, som hotar med en stor allmän konflagration, sådan som världskriget var, skulle möta oöverstigitliga praktiska svårigheter. Men det finns många andra fall, då krig mera isolerat kunde hota, och i sådana fall skulle måhända herr Roos' tanke, om den bleve förverkligad, skapa ökad möjlighet att bevara freden. Att ett sådant förslag som detta förtjänar att tagas på fullt allvar vinner ett stöd bland annat av det förhållandet, att finska regeringen, om jag icke är oriktigt under-rättad, redan upptagit förslaget och framlagt det till studium i Nationernas förbund. Tanken har sålunda gjorts till föremål för internationell prövning. Jag har mig också bekant, att förslagsställaren från flera håll föreslagits till det Nobelska fredspriset därför. Det kan ju kanske anses vara något för tidigt, då man ännu icke hunnit pröva saken, men i varje fall framgår det av allt detta, att det finns stort intresse för sådana tankvärda och allvarligt menade uppslag. Det ges säkerligen många andra sådana, och den upplysnings-verksamhet, som man här föreslår statsunderstöd för är framför allt värdefull därigenom, att den bidrager till allmännare kännedom av och eftertanke över de olika vägar och möjligheter till ett stadigvarande fredstillstånd, som försökts eller proponerats under gångna tider så väl som under vår egen tid, vilka hinder som mött, vilka brister, som vidlåda de olika förslagen o. s. v. Detta historiska och orienterande studium har ett icke ringa värde. Överhuvud taget är detta för folkens välfärd så högviktiga ärende av den stora betydelse, att en objektiv upplysning på detta område måste anses ligga i statens intresse. Jag ansluter mig till dem, som önska med sin röst bidraga till framgång för utskottets förslag.

Herr Holmgren: Herr Widell och även herr Ljunglund framhöllo, att det inte är mycken mening med ett fredsarbete *inom* landet, utan vad som är det viktiga är det internationella fredsarbetet. Det är ju riktigt, så till vida som frågan om krig eller fred är en internationell fråga. Det svenska folket är ett fredligt folk, säger herr Widell, och det är ju sant, men man måste ge herr Winberg rätt, då han säger, att det äro alla andra folk också eller att i varje fall en överväldigande majoritet bland folken är fredlig och inte vill ha något krig. Och fredliga förbli de ända tills de komma till den punkt, då det smäller. Då blir situationen en helt annan.

Vad är det då, som medför detta olidliga osäkerhetstillstånd, som hela Europa suckar under? Vad är det, som gör att kriget jämt och ständigt hänger över oss som på en skör tråd, färdigt att falla ner? Ja, det finns väl inte mer än en tanke därom — det måste alla erkänna — att en mycket viktig anledning till detta är, att alla dessa små puttefnasknationer i Europa stå rustade till tänderna mot varandra. Endast för sitt försvar, för sitt försvar, stå de

alla rustade! Ingen tänker på att angripa den andra! Men resultatet är, att det blir krig. Så länge som dessa förhållanden få fortfa-
 ra, är ju Europa döds-
 sjukt, och innan vi få slut på dem, finns det ingen förhoppning om, att Europa
 skall tillfriskna. Det är min allvarliga mening och jag tycker knappt att man
 kan ha någon annan mening om den saken.

Det glädde mig att höra, att herr Ljunglund tyckte, att en allmän nedrust-
 ning eller t. o. m. en avrustning, som herr Ljunglund uttryckte sig, är det
 önskvärda målet, mot vilket vi alla måste se fram. Men, säger herr Ljunglund,
 det är Nationernas förbund, som skall föregå med initiativ till detta; vi se på
 det, och vi vänta från det det kraftiga initiativet till den allmänna nedrustning-
 en, respektive avrustningen. Men nog måste jag ge herr Pauli rätt, då han
 gentemot detta säger: Hur skall man kunna vänta sig någonting sådant, om ej
 bland alla Europas folk växer en kraftig opinion just i denna riktning, om
 man ej bearbetar folken i deras förståelse för detta, så att en vederbörlig på-
 tryckning kommer på folkens representanter i Nationernas förbund? Och jag
 är övertygad om, att alla här i kammaren gärna se, att inom alla andra Europas
 nationer ett kraftigt arbete inom varje särskilt land bedrives i riktning mot
 nedrustning, resp. avrustning. Men man frågar sig då: hur skall någonting så-
 dant kunna komma till stånd om man resonerar på det sätt, som herr Widell
 gjorde? Hur skall det kunna komma till stånd, om man inom varje särskilt land
 säger, att det är så gott som fosterlandsförräderi att arbeta i den riktningen,
 men man gärna ser, att de göra det i alla andra nationer. Det är nödvändigt,
 om man skall kunna komma till det resultat, som vi alla måste längta efter, att
 var och en i sin stad gör vad på honom ankommer.

Herr Widell säger, att det är ej något statsintresse, som vi här skulle be-
 vilja medel till. Jag skulle vilja säga, att det är alla europeiska nationers livs-
 intresse och även Sveriges livsintresse att få till stånd arbete på denna väg,
 och för ett sådant arbete behöves det pengar, och den summa, som här begäres
 för ändamålet, är mycket liten. För min del skulle jag ej ha något emot att
 rösta bifall till den summa, som motionären från början föreslagit, men då
 detta nu ej är föreslaget av utskottet, så inskränker jag mig till att yrka bifall
 till dess förslag.

Fröken **Hesselgren**: Herr talman! Efter vad som blivit sagt av de talare,
 som talat för detta anslag, är det ju ej mycket, som jag har att tillägga, då
 jag fullkomligt instämmer i vad de sagt. Men då saken är av det mest intensiva
 intresse för mig, och då jag dessutom har motionerat i liknande syfte, så skulle
 jag åtminstone vilja säga några ord om denna sak.

När jag fick se utskottets förslag, gick det en ilning av glädje genom mig.
 därför att det gav mig en känsla av, att det äntligen rör sig framåt på denna
 viktiga punkt. Hur har det nämligen hittills varit för de människor, som stått
 i fredsarbetet? De ha fått knoga sig fram på alla sätt, men det ha de gjort
 glädje i känslan av, att de arbetat för något, som varit rätt och riktigt. Men
 det är ej blott detta, de ha också, som det nämndes av den siste ärade talaren,
 fått bära människors misstro och förakt. Det har nästan varit en skugga av
 fosterlandsförräderi, fosterlandslöshet över de människor, som ha sagt sig vara
 pacifister eller tillhöra en fredsförening. Det är därför, som jag tycker att
 det förslag, som har kommit fram, är betydelsefullt. Skulle riksdagen nu be-
 sluta att avsätta en summa för detta ändamål så skulle riksdagen i och med
 detsamma hava erkänt, att fredsarbetet, fredsföreningarnas arbete, är någon-
 ting, som bör stödjas, något som skall sanktioneras, och det skulle betyda för
 deras kraft att arbeta vidare ett oerhört starkt stöd.

Nu säga ju ej endast de två talare, som ha talat emot utskottets förslag, utan
 det säges även i tidningarna och allmänt, att vi alla vilja fred, och det vet jag.

Om anslag till
 upplysnings-
 verksamhet för
 freden.
 (Fors-)

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

att vi vilja. Vi vilja fred, men saken är den, att människorna måste lära sig att bevara freden, och det är denna fostran, som fredsföreningarna söka åstadkomma. Det är nog så, att människor måste komma ifrån den föreställningen, som är så vanlig, att andra nationer alltid vilja en ont, så att man måste känna misstro mot dem. »Ty», som någon viskade till mig, »den tråd, varpå freden hänger, är så skör, att den vilket ögonblick som helst kan bryta.» Det är denna skrämselförelse inför andra folk, andra nationer, som man måste försöka arbeta bort. Man måste försöka komma in i en annan mentalitet, om man överhuvud taget skall kunna tänka sig att få bestående fred. Att det verkligen kan göra nytta med en sådan omläggning i känslöstämningen, det måtte väl vi nordbor ha ett bevis på i vårt förhållande till Norge. Härondagen såg jag, att en norsk högertidning med intresse tog upp ett därstädes framkommet förslag om, att man där skulle minska sitt militäranslag därför, att man nu kände sig säker på Sverige. Ja, det gäller just att få fram denna känsla av säkerhet gentemot varandra och tro på varandra, tro varandra om gott — det är detta, som man måste sträva efter.

Nu vet jag mycket väl, att människor säga: det hjälper inte, ty kriget beror på ekonomiska förhållanden. Det är konflikter av ena eller andra slaget, som utgöra orsaker till krig. Ja, det är sant, men möjligheterna att lösa de konflikterna utan krigiska åtgärder bli lättare, i den mån som människorna börja förstå varandra och lita på varandra. Det är viljan till en sådan förståelse och till ett sådant samförstånd, som fredsföreningarna försöka att arbeta för. Vi ha ju i vår tid så många möjligheter till ett sådant samförstånd, icke minst i våra samfärdsmedel och våra många olikartade beröringspunkter, och därför är det så mycket mera mödan värt att gå in för ett sådant arbete. Jag tror för min del, att det är sant, då man säger, att ordet har en oerhört stor makt över tanken. Det slog mig som någonting mycket uppmuntrande och ganska märkligt, när jag i höstas första gången kom ned till Nationernas förbund, att märka, hur allt arbete inom Nationernas förbund ställes in under fredssynpunkten. Vad man än resonerar om, det må gälla en hygienisk anstalt i Singapor eller att flytta över en minoritet från ett land till ett annat — allt ställes in såsom tjänare till fredsidén. På detta sättet tvingas diplomater och statsmän att år efter år rikta in sina tankar på freden, och jag tror, att detta är den största betydelse, som Nationernas förbund hittills har haft. Men just detta, att ständigt rikta in människors tankar och känslor på freden, det är det, som fredsföreningarna vilja. Det är det de sträva efter, både nationellt och internationellt. Att man även behöver upplysa människorna om, hur den nuvarande situationen är, vad det moderna kriget verkligen betyder, vad man har att vänta därav, att den civila befolkningen ej längre står utanför utan i stället måste mycket intimt taga del i kriget — det är naturligtvis också en sak, som måste höra till i detta arbete.

Nu har det sagts och även antytts i dag, att fredsföreningar på den vägen skulle komma till att föra någon sorts skrämselförelsepolitik. Ja, jag undrar om ej också från den andra sidan bedrives skrämselförelsepolitik. Om det har sagts ovederhäftiga eller om okunnighet vittnande saker från fredsföreningarnas sida, så har ovederhäftiga och okunniga ting framkommit även från den andra sidan för att driva upp känslan av skräck, av att man måste försvara sig, av att man måste ordna sig så och så därför, att läget är så oerhört farligt. Har det varit överdrifter från den ena sidan, så ha det säkerligen varit överdrifter även från den andra. Den kaste första stenen, som känner sig fri från en sådan sak. Men det är ju icke alls bara detta, som fredsarbetet strävar efter, utan det är, som jag nyss underströk, huvudsakligast samförståndstanken, som man vill arbeta fram, och det vet jag, att åtminstone den fredsförening, för vilkens räkning jag har framburit en motion om anslag, nämligen

Svenska sektionen av internationella kvinnoförbundet, förening för fred och frihet, den har målmedvetet tagit upp just denna sak att lära människorna att förstå varandra och lära människor att samarbeta. På de kurser, som de have haft både här och i andra länder, have de tagit upp till granskning alla möjliga saker, som kunna utgöra föremål för tvist mellan folken, som kunna få folken att missförstå varandra: religiösa frågor, ekonomiska frågor och arbetarfrågor, allt gående ut på att åstadkomma möjligheter för samarbete. I dessa tider, då vi på alla håll försöka att driva fram samarbetstanken, så tycker jag, att alla, oberoende av vilken åsikt man har om det tekniska försvarets möjligheter och nytta, borde kunna enas om att man vill samarbete, och vill man samarbete i de här punkterna, då behöver man också visa det och hjälpa och stödja dem, som arbeta i denna riktning. Jag kan säga eder, mina herrar, att de, som ha stått i detta arbete, hittills ha fått uppoffra sig till den yttersta grad för att kunna åstadkomma någonting. Jag vet, att till och med ordföranden i en av dessa föreningar har fått lov att önska sig frimärken till namnsdagspresent för att få hjälp till sitt arbete. Om de ha arbetat under så tryckta och fattiga förhållanden men i alla fall lyckats åstadkomma någonting, så tycker jag verkligen, att man skulle kunna känna tiden nu vara inne att från statens sida ge dem ett kraftigare stöd.

Jag har motionerat om ett anslag av 10,000 kronor till detta kvinnoförbund, men det är ju klart, att om utskottets förslag går igenom, så har jag ingen anledning att hålla på anslaget till kvinnoförbundet, därför att jag tar alldeles för givet, att den föreningen skulle vara en av dem, som säkerligen kunde räkna på statens stöd i sitt arbete. Det är med stora förhoppningar om, att detta förslag verkligen kommer att gå igenom, herr talman, som jag tillstyrker statsutskottets hemställan i den föreliggande punkten.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Innan debatten avslutas, skall jag be att få giva ett par repliker.

Här har man fäst mycket avseende vid att, så som har påpekats, det skulle vara olämpligt att överlämna anslaget fördelning till Kungl. Maj:t. Det skulle då ej bli den fördelning, som alla skulle önska. Man har också påtalat ovanligheten i detta. Jag har tidigare nämnt, att riksdagen under enahanda förutsättning har bifallit ett anslag på 50,000 kronor till den andliga vården vid försvaret. Och jag kan nämna många sådana händelser i budgeten. Vidare kan man t. ex. med avseende å universiteten se, hur Kungl. Maj:t där är avgörande och fördelande, och man kan se på det stora nykterhetsanslaget, hurusom det i vissa avseenden lägges i Kungl. Maj:ts hand o. s. v. Och om vi läsa igenom de olika huvudtitlarna, skola vi möta flere fall, där Kungl. Maj:t har avgörandet.

Nu sade herr Ljunglund, att högern numera ej gillade den satsen, att om du vill freden, så rusta dig för kriget. I så fall skall ingen mera glädja sig än jag. Jag vill emellertid säga, att när landshövding Ramel talade vid den konferens i Malmö, som herr Widell åberopade, rörande Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, så yttrade han just dessa ord, att ett väl ordnat försvar är den bästa fredsgarantien. Den lilla satsen intogs med välvilja och stor sympati, om jag så får säga, i den tidning, för vilken herr Ljunglund utövar chefskap. Därför skulle jag vilja säga, att omvändelsen på högersidan är ny men därför icke mindre glädjande.

Slutligen skall jag be att få rätta en missuppfattning. Herr Ljunglund framställde frågan om vilka utländska föreningar som skulle få detta anslag. Detta måste bero på missförstånd, ty det är ej alls meningen, att regeringen skall ha i uppdrag att utdela något anslag till utländska föreningar. Anslaget är avsett att gå till svenska föreningar och främst till dem, som genom in-

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Om anslag till upplysningsverksamhet för freden.
(Forts.)

ternationellt samarbete kunna åstadkomna eller medverka till allmän upplysningspropaganda inom alla länder.

Herr Lindhagen: Jag nämnde i mitt sista anförande, att jag skulle vara benägen för att yrka bifall till de 100,000 kronorna, som en opinionsyttring mot herr Widell. Jag glömde det på slutet, och det var kanske ganska bra, att jag begick den glömskan, ty det behöves ju ej mer, än att man säger det i motiveringen, och det finnes ingen anledning för mig att söka överbjuda motionären själv, som av begripliga skäl måst nöja sig med de 25,000 kronorna. Därför vill jag endast understryka ytterligare, att de 100,000 kronorna ej alls är för mycket begärt.

Medan jag har ordet ber jag att få göra ett annat inlägg, nämligen i fråga om den varning, som regeringen fick av herr Widell, särskilt för att giva Svenska freds- och skiljedomsföreningen något anslag. Han menade nämligen, att denna förening ville rasera ned vårt försvar. Jag har sagt, att den har en allsidig upplysningsverksamhet för freden, som ej herr Widell har någon aning om, vilket ofta visat sig i hans anföranden. Men det är givet, att om det är meningen, såsom också antyddes av någon talare, att regeringen skall utöva en kontroll på att inga andra åsikter än de, som regeringen själv har, skola få förekomma inom föreningen, så vill jag säga, att så är ej alls meningen med det uppdrag, som nu lämnas till regeringen, utan här lämnas tanke- och yttrandefrihet och en tillämpning av § 16 regeringsformen, att ingen regering får någons samvete tvinga eller tvinga låta. Jag vill ta ett exempel från nykterhetsfrågan, där vi ju bevilja anslag för upplysningsverksamheten, och det mesta av denna upplysning går ut på att förorda totalförbudet, och herr Widell är själv med om att förorda anslag till upplysning om totalförbudet, ehuru jag misstänker, att det ej faller honom själv på läppen så särdeles mycket. På samma sätt sysslar man även här med och framlägger möjligheterna till en allmän och omedelbar avrustning eller en partiell uppslutning till de länder, som redan äro avrustade genom världskriget. En sådan diskussion får inte förbjudas, ty det är av stort värde för just freden, att det även får komma fram fakta, som belysa sådana meningar.

Herr Bergqvist: Herr talman! Jag skall ej alls på något sätt ingå i själva den realdebatt, som här förts om fredsarbetets betydelse och nytta samt om formerna för detsamma, men det förefaller mig, som om hela denna fråga vore av utskottsmajoriteten så oformligt upplagd, att det är omöjligt åtminstone för mig att kunna biträda utskottets ståndpunkt. Här är det flera motioner utom herr Nilssons, som gå ut på anslag till fredsarbetet. Det är en motion till förmån för Svenska föreningen för Nationernas förbund, vidare är det motioner om anslag till Svenska freds- och skiljedomsföreningen. Vidare motioner om anslag till Svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet. Nå, vad få nu alla dessa motioner för svar av utskottet? Jo, motionärerna få det svaret, att vad de ha begärt anses vara besvarat med vad utskottet anfört under punkt 15. Går man då till denna punkt och ser vad utskottet har svarat, så säger utskottet där: »Utan att taga ställning till frågan om skäligheten av de i sistberörda motioner föreslagna beloppen eller vilka föreningar, som böra komma i fråga till understöd, anser utskottet, att anslaget bör fördelas av Kungl. Maj:t efter ansökningar från sådana sammanslutningar, som äro verksamma för fredsörelsen inom landet.» Vad innebär då detta svar? Ja, vad först beträffar Svenska freds- och skiljedomsföreningen, måste det väl repliera på riksdagens ståndpunktstagande till dessa frågor vid föregående tillfällen, och då har riksdagen vid alla tillfällen avslagit anslag till denna förening. Hur skall då Kungl. Maj:t ställa sig till en even-

tuell ansökan från denna förening om ett anslag ur de 25,000 kronorna? Skall regeringen följa riksdagens direktiv, så måste den avslå varje anslag till densamma. Vad så beträffar svenska sektionen av kvinnoförbundet så står den ju i ett något gynnsammare läge, och jag undrar därför ej så mycket på, att fröken Hesselgren var belåten, ty den har verkligen fått ett svar. Det står nämligen i statsutskottets utlåtande så här: »I främsta rummet torde dock vid fördelningen sådana sammanslutningar bära tillgodoses, som genom samarbete med motsvarande sammanslutningar i utlandet kunna internationellt göra sig gällande för befordrande av fredssträvandena.» Jag medgiver, att här ligger en viss fingervisning för Kungl. Maj:t att kunna giva åt den föreningen. Den har begärt 10,000 kronor, och Kungl. Maj:t kan väl ej gärna giva den mer. Antag då, att denna förening får detta belopp och att Svenska föreningen för Nationernas förbund också får det högsta, som är begärt. Det som sålunda skulle beviljas av Kungl. Maj:t, bleve alltså 13,000 kronor, för såvitt vi räkna bort Svenska freds- och skiljedomsföreningen, men här föreslås, att riksdagen skall anslå 25,000 kronor. Därmed blir det 12,000 kronor, som komma att sväva fullkomligt i luften, ty motionären har icke kunnat visa på några andra sammanslutningar, som här kunna komma i fråga, och det är väl ingen indiskretion, om jag säger, att herr Nilsson i statsutskottet erkände, att några organisationer, som kunde taga hand om det begärda anslaget på 100,000 kronor, icke finnas. Då avprutar man visserligen $\frac{2}{3}$ av anslaget, men ger dock 12,000 kronor, som man ej vet, hur Kungl. Maj:t skall kunna få möjlighet att använda, därför att man ej har kunnat påvisa några sammanslutningar, som här kunna komma i fråga. Jag undar ändå, om ej detta är alltför oformligt, för att kammaren skulle kunna reflektera på att bifalla utskottets förslag. Det bör väl ändå finnas någon reell basis innan man går in för ett sådant beslut. Det är på denna grund, som jag har ställt mig på reservanternas ståndpunkt, och på den grunden yrkar jag avslag å utskottets hemställan.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr talman, mina herrar! Det finnes utan tvivel sådana fall, då en propaganda bland folket är så värdefull, nyttig och behöflig, att det finnes anledning för staten att understödja densamma. Detta gäller, då det är fråga om en inrotad dålig vana hos befolkningen. Ur den synpunkten kan man förklara och motivera, att staten har understött propagandaverksamheten mot dryckesseden. Men man skall rätt dåligt känna Sveriges historia under de sista hundra åren för att kunna säga och tro, att krigföring är en inrotad vana hos det svenska folket. Det förefaller, som om det skulle vara skäligen onödigt att utöva propaganda med statens medel i föreslagen riktning. Det är ej så stor skillnad mellan behövligheten av det anslag från statens sida, som man här ifrågasätter, och behövligheten av ett anslag för att befordra bekämpandet av en annan, synnerligen förkastlig sak, nämligen människoförakt. Men det faller nog ej någon in att begära statsunderstöd för ingripanden i sådan riktning.

Nu har det redan framhållits av herr Widell, att ett ovanligt vidsträckt be- myndigande här skulle givas åt Kungl. Maj:t att bedöma, vilka propaganda-föreningar, som skulle komma i åtnjutande av detta statsanslag. I klämman gives ju ingen annan hänvisning, än att sådana skola komma i åtanke, som »prövas vara förtjänta». Det är ju en synnerligen subjektiv sak, som säkerligen kommer att bedömas helt olika av de ministärer, som komma att sitta vid Konungens rådsbord. En viss fara är för handen, att, när utskottet säger, att utskottet gör sin hemställan i anledning av herr Nilssons motion, man då kommer i främsta rummet att fästa sig vid de föreningar, som i motionen

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
Fort-

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

äro anförda, vilka föreningar emellertid av herr Widell här förut hava karakteriserats.

Emellertid säges det också, att det ej skall vara så mycket fråga om propaganda, utan det skall vara fråga om objektiv upplysning. Nu är det till att börja med ganska svårt att avgöra vad som på detta område är »objektiv» upplysning, och dessutom får man väl säga, att under det att t. ex. de vanliga föreläsningföreningarna äro underkastade offentlig kontroll för att få sina små anslag, så är det svårt att tänka sig, på vilket sätt det skulle kunna effektivt kontrolleras, hur dessa stora landsföreningar, som till och med äro internationellt verksamma, göra skäl för de anslag, som de få sig tilldelade.

I herr Bergmans framställning var det ju ett sympatiskt drag, att han höll på, att det skulle vara objektiv upplysning, och det var vidare ett sympatiskt drag, att han ansåg, att den objektiva upplysningen skulle tjäna ett ändamål, som jag hoppas ligger herr Bergman varmt om hjärtat, nämligen landets försvar. Man väntade sig nästan, att herr Bergman skulle ifrågasätta anslaget överförande på fjärde huvudtiteln, vilket inom parentes skulle vara ett ganska bekvämt sätt att så småningom nedrusta, ty om man håller sig till den en gång bestämda kostnadsramen, behöver man ju bara höja anslagen till fredsföreningarna, så går det av sig självt.

Det var emellertid en annan sak i diskussionen, för vars skull jag egentligen begärde ordet. Och det var, att det kom fram från ett håll, att denna upplysningsverksamhet skulle nära nog i främsta rummet gå ut på att uppvisa, hur ändamålslost det är att försöka försvara sig under nuvarande förhållanden. En upplysningsverksamhet i den riktningen leder ju lätt eller rent av med nödvändighet till en försvarsnihilistisk uppfattning med därav följande praktiska konsekvenser för den enskilde i värnpliktsvägran eller åtminstone i största möjliga motvillighet att fullgöra de lagligen åliggande skyldigheterna. Jag nämnde nyss, att det ej hos svenska folket kan finnas någon inrotad vana att föra krig. Däremot har det varit en inrotad vana att ställa sig gällande lag och författningar till efterrättelse, men den vanan är inte av den beskaffenhet, att det, som är ägnat att försvaga densamma, är förtjänt av statens understöd. Inför den risken, att så skall bli förhållandet, finner jag för min del nödvändigt att yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Vennerström: Jag ber att få till kammarens protokoll antecknat, att mitt hjärta är hos herr Nilsson i Malmö, men mitt intellekt reser en och annan invändning. Jag har den meningen, att man borde hava kunnat vara färdig att ögonblickligen besluta bifall till motionsvis förebragta framställningar om direkta anslag. Jag ville bifalla herr Lindhagens motion om 5,000 kronor till freds- och skiljedomsföreningen, trots varningar med de viftande något mystiska tidningsnumren från herr Widells sida, och jag vill till herr Widell säga, att jag vet, att denna organisation har nedlagt och fortfarande nedlägger ett synnerligen förtjänstfullt arbete, när det gäller att upplysa Sveriges folk och allmänhet om Nationernas förbund, om strävandena att dana en internationell rättsordning. Jag är villig att medverka till de 10,000 kronor, som fröken Hesselgren har begärt, och jag är även villig att medverka till de 3,000 kronor till den Svenska föreningen för Nationernas förbund, som herr Lindhagen har begärt, men just därför, att jag var benägen att ögonblickligen yrka bifall, just därför känner jag mig för min del benägen att resa en del invändningar mot utskottets betänkande, sådant som det är formulerat. Jag kände kanske ej som fröken Hesselgren en ilning av glädje, men dock en viss glädje över att utskottet tagit ett ordentligt karlatag, men då jag såg formuleringen,

så försvann en liten smula av min glädje, och jag erkänner min stora betänksamhet gentemot formuleringar av det slag, som den, som här är föreslagen.

Herr Lindhagen talade om herr Widells order till regeringen. Vad är det för order, som riksdagen lämnar till vederbörande regering? Ja, ifall det hade varit herr Nilsson, som tillhört regeringen, hade jag utan betänkande lämnat honom i uppdrag att verkställa fördelningen. Men i denna syndiga värld ha vi den Lindmanska regeringen, och trots betodlarnas fallgropar och liknande ting misstänker jag, att den regeringen får i uppdrag att verkställa fördelningen i fråga. Nå, efter vilka metoder skall fördelningen verkställas? Går jag till utskottsbetänkandet, så finner jag där ingen form av direktiv. Det enda, som säges, är: »Utan att taga ställning till frågan om skäligheten av de i sistberörda motioner föreslagna beloppen eller vilka föreningar, som böra komma i fråga till understöd, anser utskottet» o. s. v. Detta innebär, att regeringen fullständigt erhåller carte blanche utan någon som helst form av direktiv. Den får alltså döma efter sitt eget fria skön.

När jag hörde herr Widells varma tonfall — och jag instämmer med herr Winberg, att han talar i det fallet som generalkrigskommissarie och föga som ledamot av riksdagens första kammare — då fick jag det intrycket, att skall den meningen vara Kungl. Maj:ts nu innehavda mening i frågan, då kan man hysa mycket starka betänkligheter mot att åt denna regering överlämna beslutanderätten beträffande fördelningen av detta anslag. Det finns alltså inga direktiv. När man av reservationen vid utskottets betänkande vet, att herr Widells mening är högerns mening inom denna och andra kammaren, och när man säkerligen vet, att högerns regering står på samma ståndpunkt som partiet i dessa ting, d. v. s. har samma uppfattning som herr Widell, då måste man verkligen säga, att man hyser starka betänkligheter gentemot denna utan direktiv lämnade rätt till regeringen att fördela anslaget i fråga.

Herr Widell är emot ett beviljande av anslag till Svenska freds- och skiljeföreningen, han säger blankt nej därtill. Han är mot anslag till Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, han sade nej även på den punkten, fastän inte i fullkomligt samma kategoriska form. Jag får säga, att jag misstänker, att Kungl. Maj:ts nu sittande regering, om den skall fördela anslagen, skall komma till samma resultat som herr Widell. Och den har fullkomligt konstitutionell frihet att komma till dylika resultat. Man kan inte rikta någon konstitutionell anmärkning mot en sådan fördelning av anslagen i fråga, då regeringen har rätt att företaga densamma fullkomligt efter fri övertygelse och utan direktiv från riksdagen.

Jag har alltså, herr talman, vid detta tillfälle till kammarens kommande beslut velat föga en liten Brasklapp. Jag är en lojal man, och jag kommer att rösta för utskottets hemställan, men för det fall att den nu sittande regeringen skulle företaga fördelningen i enlighet med herr Widells åsikter, har jag velat redan nu till kammarens protokoll anmäla, att formen för utskottets hemställan, som jag för övrigt i sak gillar, har vållat betänkligheter hos mig.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Jag hade inte tänkt besvara en gång till, men herr Bergqvists anförande nödsakar mig därtill. Han gör upp en fördelning av anslaget och kommer till 13,000 kronor. När han har kommit dit, frågar han: vad skall man göra med den övriga delen av anslaget? Jag har tänkt mig, att om nya föreningar uppstå, skall Kungl. Maj:t pröva deras framställningar, program och arbetsmetoder. Finner Kungl. Maj:t dessa föreningar äga nödiga kvalifikationer skall Kungl. Maj:t också kunna bifalla framställningarna.

Ordandet om, att man inte skulle kunna lämna förtroendet åt Kungl. Maj:t, anser jag icke vara något skäl, då riksdagen i så många andra liknande fall

*Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)*

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
Forts.)

måste hysa förtroende för Kungl. Maj:t. Riksdagen väntar väl i detta som i alla andra fall att möta Kungl. Maj:t ett kommande år. Skulle fördelningen då hava blivit sådan, som herr Vennerström nu misstänker, så har riksdagen rätt att kräva rättelse för ett kommande år.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Hammarskjöld, Carl Gustaf: Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten genom att ingå på själva huvudfrågan, utan jag begärde ordet närmast med anledning av ett yttrande av herr Johan Nilsson i Malmö. Om jag fattade honom rätt, ville han göra gällande, att den uppfattningen, att ett ordnat försvar för vår del utgör en garanti för freden, är särskilt utmärkande för högerpartiet. Jag vill då erinra om vad dåvarande statsministern yttrade till statsrådsprotokollet vid föredragningen av 1925 års försvarsproposition: Det är faran för att bliva indragen i konflikter mellan andra stater, som motiverar vidmakthållandet av de betydande försvarsanstalter, vilka föreslås i den föreliggande propositionen. Det ligger emellertid i sakens natur, att de militära maktmedel, vilka vi behöva närmast för att skydda oss mot att dragas in i konflikter mellan andra, samtidigt utgöra och måste kunna användas såsom ett värn för vår självständighet, ifall vi icke skulle lyckas att hålla oss utanför en konflikt. Här göres sålunda på ett lika tydligt som övertygande sätt gällande, att ändamålet med våra försvarsanstalter i främsta rummet är att hålla vårt land utanför konflikter mellan andra stater, d. v. s. att bevara freden, men att desamma naturligen, därest detta icke skulle lyckas, samtidigt måste kunna utgöra ett värn för vår självständighet. Jag anser mig därför berättigad att uttala den uppfattningen, att det icke blott var högern, som var av den meningen, att ett ordnat försvar utgör en fredsgaranti, utan att denna åsikt år 1925 omfattades av en praktiskt taget enhälligt riksdag.

Herr Ljunglund: Herr talman! Jag skall bara med ett ord gendriva ett missförstånd, som upprepats av två talare och senast herr Johan Nilsson, nämligen att jag skulle ha omvänt mig och inte längre mena, att Sverige behöver ett gott försvar eller, som man ju också kan säga, ett starkt försvar. Vad jag sade var, att högern vill inte ha det starkast möjliga försvar, utan högern vill ha ett gott försvar, och av den föregående talarens yttrande finner jag, att jag därutinnan är i god överensstämmelse med riksdagen själv.

Herr Pauli: Herr talman! Jag skall endast ge ett par korta repliker. Jag förstår mycket väl de betänkligheter, som min vän herr Vennerström nyss framställde. I viss mån har jag själv gett uttryck åt liknande synpunkter, men jag har också sagt, att vi för närvarande inte kunna göra annat än »wait and see» i avvaktan på den ställning, regeringen kommer att intaga beträffande anslagets fördelning, om det nu blir något av med beviljandet av detsamma. Sedan har ju riksdagen möjlighet att komma med närmare direktiv, om så skulle behövas. Jag tror inte, att avsaknaden av direktiv behöver avskräcka oss härvidlag.

Biskop Bergqvist hyste framför allt den betänkligheten, att om vi bevilja detta anslag, så blir det så förskräckligt mycket pengar över. Han målade den skräckinjagande bilden av 12,000 kronor, som skulle »hänga alldeles i luften». Jag vet inte, om denna bild för oss övriga var så synnerligen skräckinjagande. Det händer, som en så erfaren statsutskottsledamot som herr Bergqvist väl vet, mer än en gång, att beviljade anslag inte helt förbrukas just det år, som de äro avsedda för, och det har brukat visa sig, att man även ett påföljande år har god användning för sådana pengar. För övrigt finns det andra föreningar, som äro väl förtjänta av understöd för här ifrågasvarande ändamål, men som

inte figurera ibland dem, vilka det i år har motionerats för. Jag vill endast nämna en sådan organisation som Skolornas fredsförening, vilken jag tycker i hög grad skulle vara förtjänt av ett litet understöd.

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
Forts.

Landshövding Hammarskjöld höll ett anförande, där han bl. a. framhöll, att vi inte behöva motarbeta krigsinstinkterna hos vårt folk, därför att dessa numera på grund av bristande funktion äro alldeles förtvinade. Att föra krig är, menade han, hos oss inte någon inrotad vana, såsom dryckesseden en gång var, och vi behöva lika litet kämpa mot krigsinstinkter som t. ex. mot risken att vi skulle bli människoätare. Jag får verkligen säga, att ett sådant argument skjuter betydligt över målet. Vad som här behöver bekämpas, är väl inte i främsta rummet begäret att ställa till krig. Jag vill visserligen påminna om, att även en sådan farhåga inte alldeles skulle sakna underlag. Vi behöva inte gå så långt tillbaka i tiden för att erinra oss, att personer, bland vilka även finnas ledamöter av Sveriges riksdag, under världskriget funno sig föranlåtna att driva en våldsamt propaganda för ett svenskt anfallskrig mot vissa utländska makter. Man kan ha rätt att påminna om detta, när man nu på högernsida slår sig för sitt bröst och säger: vi äro så utomordentligt fredsvänliga, att här inte alls behövs någon fredspropaganda.

Vad som nu närmast behöver bekämpas är emellertid inte någon aktivism. Även om man nog kan frukta, att den allmänna fredsmentaliteten här i landet skulle kunna slå om i något helt annat, ifall det började brinna ute i världen. Vi ha sett, att det kunnat bli ganska märkliga omslag både hos oss och hos andra. Men det är inte det, vi främst tänka på. Den inrotade vana, som behöver bekämpas, är inte aktivismen utan *passiviteten* — detta, att människorna gå och insöva sig i farliga illusioner om att vi bara ha att gå vidare på de gamla vägarna, så är allting väl beställt. Man märker inte, att vi äro på väg mot en katastrof — att om vi bara fortsätta att bygga på försvarsanstalterna inom det ena landet liksom i det andra, så kommer resultatet att bli en explosion av en helt annan ödeläggande kraft än den, som ägde rum i och med världskriget. Det är ett välbekant faktum, att tillförlitliga auktoriteter, som ingalunda äro pacifister, ha förklarat sig övertygade om, att luftkriget mot civilbefolkningen kommer att bli den dominerande faktorn i nästa krig. Det behöves inte mycket fantasi för att föreställa sig, att en sådan krigsföring kommer att utgöra en mycket allvarlig fara inte bara för de enskilda nationernas liv utan för hela den europeiska civilisationen. Detta är inte något överord utan en fullt berättigad farhåga. Det är denna passivitet, som motståndslöst låter rustningslavinen rulla vidare i alla länder, det är den, som vi vilja kämpa mot. Den är verkligen en »inrotad vana», som behöver bekämpas.

Landshövding Hammarskjöld vände sig särskilt mot något, som jag hade yttrat om att upplysningen skulle peka på de förändrade tendenserna hos den moderna krigstekniken, och han uppfattade detta så, att vi framför allt skulle vilja upplysa folk om, att det är ändamålslost att söka försvara sig. Jag tror, att han har något missförstått mig. Det var inte min mening, att man i främsta rummet skulle gå omkring och pränta i folk, att det är lönlöst att försvara sig. Vad vi velat säga är, att här fordras en positiv ansträngning i försvarssyfte, men en ansträngning i helt annan riktning än de militära rustningarna. Det fordras en »fredsberedskap» i stället för en krigsberedskap, och det är sådana positiva ansträngningar, som vi framför allt vilja försöka egga folk till genom denna fredspropaganda.

I likhet med den föregående talaren vill jag slutligen säga, att det i vår svenska fredspolitik finns traditioner, som förplikta. Det finns många utlänningar, som, när de tänka på Sverige, framför allt tänka på något, som veterligen inte något annat land hittills har gjort, nämligen avvecklandet av en sådan tvistefråga som unionskonflikten 1905 på ett fredligt och värdigt sätt.

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Det finns många människor ute i världen, som ära Sverige härför. Vi ha även gjort andra insatser för fredens sak i världen, som jag här inte behöver erinra om. Jag tror, att det icke vore ovärdigt ett land, som sett Alfred Nobel och Hjalmar Branting födas, att även taga detta lilla steg mot samma mål.

Herr Lindhagen: Bara ett par ord med anledning av herrarna Hammar-skjöld's yttranden.

General Hammar-skjöld ansåg, att vi intresserade oss mera för propaganda än för främjande av det försvar, som han och hans namne anse vara nödvändigt. Då vill jag säga, att vi, såsom herr Holmgren uttryckte sig, också måste arbeta för att sanera Europa från den sjukdom, varunder Europa lider. Detta är det folkliga fredsprogrammet.

Herr Hammar-skjöld den äldre talade om, att här ha vi i Sverige varit fredliga under hundra år. Men hur var det, herr Hammar-skjöld? Det gick en stor böljegång genom nationen för anfallskrig år 1852 mot Ryssland, år 1864 mot Preussen och Österrike, år 1905 mot Norge, och 1915 och 1916 mot ententemakterna genom »den modiga uppslutningen vid Tysklands sida». Sådant är det svenska folket. Angreppskrig är i alla fall det, som vi tycka är det rejälaste, när vi skola använda våra vapen.

Så sade herr Hammar-skjöld också, att svenska folkets dygd bör vara att lyda lagarna. Ja, herr Hammar-skjöld, men framför universitetshuset i Uppsala står en bild av Erik Gustaf Geijer, och vid hans fot sitter hans s. k. tanke. Och vad säger denna tanke för detta fall? Jo, den tanken säger: »Respekt för gällande lag, men öppen rätt att fordra en annan», ett av statymannens bevingade ord. Och det är det, som det är fråga om, herr Hammar-skjöld.

Den fruktan, som herr Vennerström hyste beträffande den nu sittande regeringen, kan jag förstå, men jag vill dock framhålla, att går detta förslag igenom, så är det antaget av vänsterpartierna i riksdagen, och när regeringen skall tolka detta riksdagens beslut, så vill den nog gärna vara parlamentarisk, och då får den nog också se efter i protokollen, hur de, som beslöto detta anslag, tänkte sig, att denna sak skulle ordnas. Vilken regering som helst vill ju hålla sig väl med motpartierna för att kunna regera så länge som möjligt, och här har således denna regering tillfälle att för billigt pris tillmötesgå vänsterpartierna och vinna en smula bevägenhet för ett ögonblick.

Jag tror således, att vi inte böra på förhand hängiva oss åt alltför stor fruktan för den sittande regeringen i detta avseende och därigenom i överilat mod kasta ut barnet med badvattnet.

Herr Vennerström: Jag måste nedlägga en liten gensaga mot herr Lindhagens nyförvärvade tro på auktoriteterna och regeringen. Den stämmer inte överens med hans uppfattning i allmänhet. Jag vill förtydliga vad jag sade i mitt förra anförande med att ytterligare konstatera, att när det gäller bedömandet av de här väckta motionerna, så har den sittande regering, som fördelar anslagen, fullständigt fria händer. Den kan avslå motionerna, och den kan bifalla motionerna, den kan minska de äskade beloppen och göra fullkomligt hur som helst utan att i utskottets formulering ha någon ledning för sitt bedömande. Jag skulle ha önskat få den formuleringen, att anslaget's fördelande skulle ske »med särskilt beaktande av de i riksdagen väckta motionerna». I så fall hade regeringen varit bunden, men jag förstår, att herrarna inom utskottet förmodligen äro bundna genom någon kompromiss vid just den formulering, som utskottet har, och till följd härav nödgas jag avstå från framställande av något särskilt förslag, dock med be-

klagande av att inte min positiva mening om särskilt beaktande av motionerna har kommit in i utskottets betänkande. Jag vill emellertid i likhet med herr Lindhagen hoppas det bästa, och vi mötas i alla fall 1930, och då skola vi diskutera frågan igen, ifall den då sittande lindmanska regeringen inte gjort vad vi velat, att det skall göras i denna fråga.

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

Herr Bergman: Herr talman! Endast en kort replik till landshövding Hammarskjöld. Han sade, att en upplysningsverksamhet av detta slag svårigen kunde kontrolleras. Ja, det finns ju många olika sätt att bedriva upplysningsverksamhet. Man kan bedriva sådan genom att hålla muntliga föredrag i skilda landsändar, föredrag, som icke så lätt kunna kontrolleras, men det bästa och verksamaste sättet är väl ett publicerande av objektivt och sakligt upplysande skrifter, och sådana kunna säkerligen kontrolleras. Eftersom den ärade talaren anförde kampen mot dryckessederna som en parallell, får jag anmärka, att den »Handbok i nykterhetsfrågan», som nyligen utgivits med statsmedel, i likhet med andra sådana skrifter har granskats och godkänts av kungl. skolöverstyrelsen. Det finns ingen svårighet att åstadkomma kontroll över skrifter.

Jag tackar för den sympatiska ton, i vilken den ärade talaren polemiserade mot mig, men jag vill invända, att den ironiska jämförelsen med kannibalismen icke särdeles starkt imponerar på mig: jag undrar om det i själva verket finns någon värre människoätare än just kriget. Freds- och skiljedomsrörelsen för en kamp mot kriget såsom skiljedomare mellan folken, och vi önska väl allesamman att kunna åstadkomma minskad utbredning och slutligt avskaffande av en *sådan* skiljedom. Särskilt önska vi bekämpa framtidens krig, om det blir av den art, som fackmännen nu i allmänhet tyckas antaga. Jag har svårt att tänka mig, att något tidevarv i historien, kannibalismens förhistoriska tidsåldrar inräknade, skulle kunna uppvisa hemskare och mera meningslösa förödelser av människoliv än den nu hotande kemiska kannibalismen. Så att nog finns det anledning till ett organiserat motarbetande av barbariska människoffer även i våra dagar.

Herr Testrup: Herr talman! Vad som för mig är huvudsakligen avgörande, då jag ansluter mig till avslagsyrkandet, är det förhållandet, att man med ganska stor sannolikhet kan befara, att den upplysning i fredsvänlig riktning, som skulle komma att äga rum, bekostad av detta anslag, i väsentlig mån komme att få en försvarsnihilistisk prägel. Den på senare tiden pågående fredspropagandan har påtagligen blivit allt mer och mer försvarsnihilistisk, allt mer och mer ägnad att påverka det svenska folket i självuppgivningens riktning. En orsak till att så har blivit fallet har, såvitt jag kan döma, varit talet om de nya stridsmedlen, särskilt luftvapnet och dess möjligheter till ökade förödande verkningar, speciellt mot den hemmavarande civilbefolkningen.

Jag finner för min del, att det är ganska förklarligt, att detta nya vapen som har så stor effektivitet i många avseenden kan medföra, att en och annan börjar tvivla på ändamålsenligheten av ett försvarsväsende, men jag kan givetvis ingalunda ansluta mig till en sådan uppfattning. Det är visserligen så, att flygvapnet har stora verkningsmöjligheter, och det vore mycket orätt att underskatta dessa. Men det är å andra sidan så, att det finns kraftiga motmedel. Flygvapnets verkningsmöjligheter ha, icke minst för våra förhållanden och för de lägen, som vi ha att räkna med i fredspropagandan, ofta i allra högsta grad överdrivits.

Jag är övertygad om att denna propaganda i regel grundar sig på ideella och välmenande skäl, men jag är lika övertygad om att vi inom den aktuella försvarspolitikens område ingalunda ha att räkna med de verkningsmöjligheter för

Om anslag till
upplysnings-
verksamhet för
freden.
(Forts.)

flygvapnet som fredspropagandan förmenar. Det synes mig vara oförsvarligt att av detta nya vapens tillkomst draga sådana slutsatser som att man skall kasta yxan i sjön och utan hänsyn till läget ute i världen företaga en isolerad avrustning.

Det kan emellertid näppeligen vara lämpligt och icke heller för denna frågas avgörande behövt att nu närmare ingå på flygvapnet såsom stridsmedel och därmed sammanhängande förhållanden. Det blir säkerligen tillfälle därtill längre fram i kammaren.

Herr Winberg: Herr talman! När man här från olika håll gör gällande, att ett bifall till utskottets förslag skulle innebära någon särskild garanti för att de här omnämnda tre organisationerna skulle få anslag, så anser jag visst ej, att frågan ligger så klar. Man kan inte komma ifrån vad som här redan påpekats, att riksdagen flera gånger förut, då motioner om anslag t. ex. till Svenska freds- och skiljedomsföreningen varit före, har avslagit dessa förslag, och dessa avslag hava tillkommit med biträde från den vänster, som nu anser, att ett bifall till utskottets förslag självklart skulle innebära, att denna förening skulle erhålla anslag. Hade den saken varit utagerad förut, så hade ärendet legat anorlunda till, och detsamma hade varit fallet, om utskottet i sitt utlåtande gjort något särskilt uttalande i åsyftad riktning. När så emellertid inte är fallet, anser jag, att det inte är riktigt ärligt att här inbilla folk, att ett bifall till utskottets förslag skulle innebära något, som det i verkligheten inte kommer att innebära.

Det är av dessa skäl, jag intagit den ståndpunkt, jag har intagit.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Widell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3 punkten 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 55;

Nej — 59.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Punkten 16.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Svenska föreningen för Nationernas förbund för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra anslag av 1,500 kronor.

Om anslag till Svenska föreningen för Nationernas förbund.

Uti förenämnda av herr *C. Lindhagen* inom första kammaren väckta motion (nr 197) hade, bland annat, hemställts, att riksdagen ville höja det av regeringen för Svenska föreningen för Nationernas förbund äskade anslaget till 3,000 kronor.

Under hänvisning till vad utskottet under punkt 15:o) anført, hade utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag ävensom den av herr *C. Lindhagen* väckta motionen I:197, i vad den avsåge anslag till Svenska föreningen för Nationernas förbund, måtte anses besvarade genom vad utskottet under punkt 15:o) hemställt.

Reservation hade anmälts av, utom andra, herrar *Widell, Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Dahl, Svensson* i Kompersmåla, *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren, Strindlund* och *Anderson* i Storegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr *Lindhagens* motion I: 197, i vad densamma avsåge Svenska föreningen för Nationernas förbund, till nämnda förening för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra anslag av 1,500 kronor.

Herr **Widell**: Med hänvisning till utgången av omröstningen om den förra punkten ber jag vid denna punkt att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Med hänvisning till utgången av voteringen i den förra punkten ber jag att få yrka bifall till herr *Lindhagens* motion.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen yttrade, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats dels att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Widell* m. fl. vid punkten avgivna reservationen, dels ock, av herr *Nilsson, Johan*, i Malmö, att kammaren skulle bifalla herr *Lindhagens* motion I: 197 i nu ifrågavarande del.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkanden; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna propositionen på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Widell* m. fl. vid punkten avgivna reservationen, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Johan*, i Malmö begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den av herr *Widell* m. fl. vid statsutskottets utlåtande nr 3 punkten 16 avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Johan Nilsson*s i Malmö yrkande i ämnet.

Om anslag till
Svenska
föreningen för
Nationernas
förbund.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr förste vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sandén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 49.

Om anslag till
Svenska
freds- och
skiljedoms-
föreningen.

Punkten 17.

Uti en av herr *A. Andersson* i Falkenberg och *E. Hage* inom andra kammaren väckt motion (nr 137) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Svenska freds- och skiljedomsföreningen för budgetåret 1929/1930 bevilja ett extra anslag av 5,000 kronor.

Samma yrkande hade framställts uti ovannämnda av herr *C. Lindhagen* inom första kammaren väckta motion nr 197.

Under hänvisning till vad utskottet under punkt 15:o) anfört, hade utskottet i den nu föredragna punkten hemställt, att herrar Anderssons i Falkenberg och Hages förevarande motion II: 137 samt herr Lindhagens motion I: 197, i vad densamma avsåge anslag till Svenska freds- och skiljedomsföreningen, måtte anses besvarade genom vad utskottet under punkt 15:o) hemställt.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Widell*, *Bergqvist*, *Nilsson* i Gränebo, *Dahl*, *Svensson* i Kompersmåla, *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren*, *Strindlund* och *Anderson* i Storegården ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att herrar Anderssons i Falkenberg och Hages förevarande motion II: 137 samt herr Lindhagens motion I: 197, i vad densamma avsåge anslag till Svenska freds- och skiljedomsföreningen, icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr Widell: Herr vice talman! Med anledning av utgången av voteringen om punkten 15 yrkar jag avslag å utskottets hemställan och, under åberopande av vad som tidigare i dag anförts beträffande Svenska freds- och skiljedomsföreningen, bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Med anledning av beslutet under punkten 15 ber jag att få yrka bifall till den av herr Lindhagen väckta motionen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att därunder yrkats dels att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Widell m. fl. vid förevarande punkt avgivna reservationen, dels och att kammaren skulle bifalla herr Lindhagens motion I: 197 i nu ifrågasvarande del.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkanden; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse propositionen på antagande av det

förslag, som innefattades i den av herr Widell m. fl. avgivna reservationen, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Winberg* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr Lindhagens motion i nu ifrågavarande del, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den av herr Widell m. fl. vid statsutskottets utlåtande nr 3 punkten 17 avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Lindhagens motion I: 197 i nu ifrågavarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 18.

Uti tvenne likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *K. Hesselgren* (nr 121) och den andra inom andra kammaren av fru *A. Östlund* och fru *O. Nordgren* (nr 235), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet årligen anslå ett belopp av 10,000 kronor för dess fortsatta upplysningsverksamhet.

Vidare hade uti en av herr *Olof Olsson* inom första kammaren väckt motion (nr 76) hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1929/1930 till »Den svenska avdelningen av Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet» bevilja ett extra anslag av 10,000 kronor såsom bidrag till dess verksamhet.

Slutligen hade uti förenämnda av herr *C. Lindhagen* väckta motion nr 197 hemställts, att riksdagen ville bevilja den svenska kvinnliga fredsföreningen Fred och Frihet ett anslag på 3,000 kronor.

Under hänvisning till vad utskottet under punkt 15:o anført, hade utskottet i den nu förevarande punkten hemställt, att fröken Hesselgrens samt fru Östlunds och fru Nordgrens berörda motioner (I: 121 och II: 235), herr Olof Olssons motion (I: 76) ävensom herr Lindhagens motion (I: 197), i vad den avsåge förevarande anslag, måtte anses besvarade genom vad utskottet under punkt 15:o hemställt.

Reservation hade anförts av herrar *Widell*, *Bergqvist*, *Nilsson* i Gränebo, *Dahl*, *Svensson* i Kompersmåla, *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren*, *Strindlund* och *Anderson* i Storegården, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet har icke ansett tillräckliga skäl föreligga för att tillstyrka riksdagen att bevilja anslag till ifrågavarande förening, varför utskottet får avstyrka de väckta motionerna.

Om anslag till Svenska freds- och skiljedomsföreningen.
(Forts.)

Om anslag till svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet.

Om anslag till svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet.
(Forts.)

Utskottet hemställer, att fröken Hesselgrens samt fru Östlunds och fru Nordgrens ovanberörda motioner (I: 121 och II: 235), herr Olof Olssons förenämnda motion (I: 76) ävensom herr Lindhagens motion (I: 197), i vad den avser förevarande anslag, icke må av riksdagen bifallas.»

Herr **Widell**: Herr vice talman! Jag ber få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Jag ber att få yrka bifall till den av herr Olof Olsson väckta motionen om ett anslag på 10,000 kronor.

Herr **Olsson, Oscar**: Med anledning av den debatt, som förts i huvudfrågan, vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på att en hel del av de anmärkningar, vilka från den lilla majoritet, som visat sig förefinnas i kammaren, äro riktade mot Svenska freds- och skiljedomsföreningen, icke gälla det i herr Olof Olssons motion berörda Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet. Talarna från det hållet ha ju vitsordat, att när det gäller Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, ha de ingen anmärkning att komma med av den betydelse, som tillmätts de anmärkningar, som gjorts mot den förut nämnda föreningen. Det skulle således förvåna mig, ifall den lilla majoritet, som hopbragts i det förra fallet, också skulle hålla i detta senare fall.

Jag ber därför att få biträda herr Johan Nilssons i Malmö yrkande.

Herr **Lindhagen**: Jag kände denna opposition som ett hugg från socialdemokrater mot den gamla freds rörelsen. Detta är förmodligen en ung freds rörelse, men jag anser icke, att jag kan lämna detta herr Olssons angrepp mot den gamla rörelsen oemotsagt.

Den siste talaren broderade ut, att de anmärkningar, som högern hade, förmodar jag, han menade, mot freds- och skiljedomsföreningen, hade den ej haft mot denna förening. Eller kanske herr Olsson har helt andra anmärkningar, t. ex. att freds- och skiljedomsföreningen icke går tillräckligt långt åt höger enligt herr Olssons uppfattning och önskan. Freds- och skiljedomsföreningen är en gammal förening. Det är den som utgör den svenska avdelningen av den stora allmänna freds rörelsen i världen, och det går ej för sig, att man framhåller, att det är Fred och Frihet som naturligtvis skall premieras såsom en kvalitativt bättre förening än den andra. Det är ett oerhört opåkallat uppträdande från herr Olsson enligt min uppfattning. De olika föreningarna böra här sammansluta sig i ett broderskap och ej slå krokben för varandra. Det har varit mitt bemödande i denna sak.

Herr **Widell**: Jag har visserligen sagt, att det icke kan framställas samma anmärkningar, såvitt jag vet, mot denna förening som mot Svenska freds- och skiljedomsföreningen, men det hindrar ju ej, att det kan göras anmärkningar även mot denna förening, och själv kan jag göra sådana. Men alldeles givet är, att det icke anförts tillräckliga skäl för att statsanslag skall ges åt den samma, och därför vidhåller jag mitt yrkande.

Herr **Olsson, Oscar**: Jag förstår icke riktigt herr Lindhagens indignation. Jag röstade för anslag till Svenska freds- och skiljedomsföreningen, och jag hoppades, att den skulle få anslaget. Således har jag ej opponerat mig mot den saken. Nu försöker jag beveka de högermän, som icke haft samma anmärkningar mot båda föreningarna, att hjälpa herr Lindhagen och mig och låta den även av herr Lindhagen uppskattade Internationella kvinnoföreningen få anslaget. Det är ju det enda jag gjort. Jag förstår ej, varifrån herr Lind-

hagen fått den egendomliga uppfattningen, att jag opponerat mig på något sätt i denna diskussion mot Svenska freds- och skiljedomsföreningen. Har jag stött det förslaget och gjort vad jag kunnat för att hjälpa fram anslag till den föreningen, anser jag det vara i sin ordning, att jag söker göra vad jag kan för att hjälpa Internationella kvinnoförbundet också till anslag. Skall jag verkligen fatta herr Lindhagens uttalande så, att eftersom den av honom speciellt omhuldade Svenska freds- och skiljedomsföreningen ej kan få anslag, så skall icke heller Internationella kvinnoföreningen få det? Det tyckes mig vara ett egendomligt resonemang.

Om anslag till svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet.
(Forts.)

Jag ansluter mig fortfarande till herr Nilssons i Malmö yrkande.

Herr Pauli: Med anledning av herr Widells förklaring, att det icke finnes den minsta anledning, som han kan fundera ut, varför staten skulle ge anslag till Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, ber jag få erinra herr Widell om det säkerligen för honom välbekanta faktum, som också framhålles i den ena av motionerna, att denna förening vid upprepade tillfällen fått understöd av svenska regeringar, och att det alltså icke saknas precedensfall, om man nu skulle vilja ge ett stadigvarande anslag åt föreningen.

Herr Lindhagen: Jag ville just framtvunga av herr Olsson en förklaring om vad han menade med sitt omotiverade framträdande förra gången, och nu har den kommit. Han vill uppfordra och locka högermännen att rösta på detta anslag. Det må vara hänt.

Emellertid vet man icke, var haren har sin gång. Varför ej något intresse för en rättvis fördelning av det ifrågasatta anslaget å 25,000 kr. till alla? Det anfördes här av en högertalare, att det även fanns socialdemokrater, som brukade av princip rösta särskilt emot Svenska freds- och skiljedomsföreningen, och jag undrar, om det icke var en sådan princip, som nu ville göra sig gällande. Men då herr Olsson fritagit sig därifrån, tackar jag honom för hans hjälp till att få högern omvänd i denna fråga.

Herr Widell: Det är mycket riktigt, att regeringen givit anslag till denna förening, men det är endast för speciella studiekurser, och jag förutsätter, att regeringen fortfarande kommer att göra det i sådana fall. Men det är en sak. En annan sak är att giva anslag till föreningen för hela dess verksamhet, om vilken man vet så förfärligt litet. Det enda man hört är av den art, att mina betänkligheter ytterligare blivit styrkta. Och för övrigt — hur kan man ifrågasätta ett så högt anslag som 10,000 kronor till en förening, som nästan är nyskapad, och som man vet så ytterst litet om? Det må väl vara riksdagen bra olikt att hoppa på ett anslag på 10,000 kronor på det sättet. Ingen har beskyllt herr Lindhagen för knussel, men han har ej velat föreslå mer än 3,000 kronor till denna förening.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag skulle till en början vilja säga, att ifrågavarande förening icke är fullt så ung som herr Widell tror. Den skapades nämligen mitt under brinnande världskrig, då kvinnor från många olika länder samlade sig för att undersöka, huruvida de icke skulle kunna återknyta de avslitna banden, och den svenska föreningen är ett avlägg av detta internationella förbund och den har arbetat allt sedan dess. Den har redan fått anslag av staten till anordnade kurser, 1,500 kronor en gång, 2,000 kronor en annan gång och en tredje gång något litet mera, men anslagen ha varit så knappa att den haft mycket stora svårigheter att få kurserna att gå ihop, endast med stora personliga uppoffringar har det varit möjligt. Alla ha sagt om dessa

Om anslag till svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet.
(Forts.)

kurser, att de skötts på ett vederhäftigt sätt, och jag tror att man har skäl att anse, att den upplysning och den propaganda, som av föreningen med dessa kurser spritts, har varit av den art, att även ganska oliktankande personer kunna inse behovet av sådan verksamhet.

Att jag i likhet med en annan motionär här i kammaren vågat begära ett så pass stort anslag som 10,000 kronor har berott på att jag ansett, att tiden här har marscherat ganska hastigt. Sedan denna förening bildades har det nämligen visat sig, att intresset för dess arbete blivit större för varje år och att det därför kan vara berättigat att ge föreningen ett kraftigt stöd. Jag hoppas, att, när nu det stora förslaget har fallit, vi åtminstone på denna punkt skola kunna få ett tillstyrkande, så att man ute i landet får känna, att Sveriges riksdag har ett verkligt intresse för fredsarbetet.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamheten på, att anslag till ifrågakarande förening ingår i det stora anslag, som utskottet förordat under punkten 15 i sitt utlåtande. Om andra kammaren, som jag antager, bifaller utskottets hemställan i punkt 15 och ifall, såsom också är sannolikt, detta beslut blir riksdagens genom gemensam votering, kommer ifrågakarande förening att kunna bli delaktig av detta anslag på 25,000 kronor. Det skulle vara synnerligen oegentligt, ifall man utöver vad statsutskottet förordar, 25,000 kronor, skulle särskilt bevilja 10,000 kronor till en förening, vars anslag är avsett att inbegripas i det stora anslaget. Jag yrkar således bifall till reservationen på denna punkt.

Herr Rydén: Jag begärde ordet för att delgiva kammaren den rent praktiska synpunkt, som den föregående ärade talaren gjorde gällande, men jag kan icke komma till det resultat, vartill han kom i sitt resonemang. Det är ju mycket ovisst, efter vad som förspörjes, hur utgången kan komma att bli i andra kammaren. Det anses visst icke vara utan vidare säkert, att andra kammaren kommer att besluta i punkt 15 på annat sätt än första kammaren beslutat. Skulle det vara så, att det liksom i denna kammare kommer att väga ungefär jämnt mellan rösterna för och emot, är ju utgången av en gemensam votering, då åtminstone denna kammare i dag varit så glest besatt, synnerligen oviss. Skulle det då komma att gestalta sig så att andra kammaren följer samma linje som första kammaren följt, skulle resultatet av vad den svenska riksdagen har velat och förmått för främjande av fredssaken och fredsarbetet under det kommande budgetåret komma att inskränka sig till ett anslag av 1,500 kronor till svenska föreningen för Nationernas förbund. Jag hemställer för min del, och det är alldeles självklart, att, om utgången blir den motsatta — således om andra kammaren segrar i punkt 15 eventuellt — riksdagen må komma att taga konsekvenserna härav i den gemensamma votering som eventuellt kommer att äga rum i denna punkt och icke dubblera detta anslag. Jag kände emellertid ett behov, herr talman, att säga detta, att jag tycker, att det kommit att gestalta sig bra olyckligt, ifall resultatet av behandlingen av dessa motioner i år bara skulle bli detta lilla anslag på 1,500 kronor, då medlemmarna här i kammaren äro besjälade av en önskan att främja fredssaken men av formella synpunkter låtit förmå sig att avstå från att stödja utskottets hemställan och man därigenom har kommit till ett resultat, som blir för detta fredsarbete i hög grad ogynnsamt. Nu är det efter min uppfattning så, att denna fredsorganisation, som det här gäller, den tror jag för min personliga del mycket på. Den har slagit in på, såvitt jag kunnat bedöma, sunda, riktiga och vederhäftiga linjer och om det är några, som skola kunna förmå påverka slakten, som komma, i den anda, i vilken fredsarbetet vill arbeta, så undrar jag, om det icke är kvinnorna, de varande och blivande mödrarna, och jag tycker

därför att det skulle vara nästan litet för mycket, om första kammaren här sade blankt nej till allting beträffande denna organisation.

Även herr Widell har dock måst erkänna, att de invändningar, som man ifrån hans åsiktskrets kan rikta emot eventuella andra föreningar, icke på långa vägar och efter min uppfattning icke alls kunna riktas emot den organisation, som det här är fråga om.

Nu väger mitt ord icke tillräckligt för att verka, men jag skulle nästan vilja vädja till kammaren att här icke följa den rena avslagslinjen hela vägen utan på denna punkt stödja saken och visa sitt intresse för den genom att bifalla vad som här yrkats av herr Johan Nilsson i Malmö.

Herr Olsson, Oscar: Vad jag hade tänkt säga med anledning av herr Hammar skjöldes yttrande har redan herr Rydén sagt. Jag ber att till alla delar få instämma med honom.

Herr Lindhagen: Herr Widell nämnde något om att herr Lindhagen bara hade föreslagit 3,000 kronor för denna förening. Förhållandet är det, att jag är den ende, som försökt att på ett oväldigt sätt föreslå anslag till alla fredsföreningar, som bruka komma i fråga. Tyvärr har jag glömt bort Skolornas fredsförening därför att den ej kommit under debatt. Jag är, som sagt, den ende, som väckt motioner, omfattande alla de föreningar, som skulle komma i fråga, från och med interparlamentariska unionen till och med den föraktade stora folkliga fredsföreningen, och jag har då satt mina petita efter den blygsamma måttstock, som vi äro vana vid att tillämpa vid utdelandet av anslag till olika vederbörande. Till denna nya förening, som för första gången skulle komma i fråga, föreslog jag ett anslag av 3,000 kronor. Svenska föreningen för Nationernas förbund fick första gången ett anslag på 3,000 kronor, fastän riksdagen sedan sänkte detta till 1,500 kronor emot vår önskan. Ingen hade omnämnt för mig, att det tillämnades en motion, som bara förordade anslag till Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet med 10,000 kronor. Hade jag vetat det, skulle mina belopp ha slutat på 10,000 kronor till alla fredsföreningar efter hela linjen!

Här förnimma vi nu också, att herr Rydén hör till den latent fronden emot Svenska freds- och skiljedomsföreningen på högerns sida. Han antyder, att Fred och Frihet är i alla fall något finare, det är mödrarna, som skola göra det! Jag kan säga herr Rydén, att om icke männen äro med och visa lika stort intresse som mödrarna för freds rörelsen, blir det ingenting av med fredsarbetet. ty därvid skola både fäder och mödrar stå samman en för alla och alla för en.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats dels att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Widell m. fl. vid punkten avgivna reservationen, dels ock att kammaren skulle bifalla herr Olof Olssons i ämnet väckta motion.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkanden; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna propositionen på antagande av det förslag, som innefattades i herr Widells m. fl. reservation, vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till den av herr Olof Olsson i ämnet väckta motionen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Om anslag till svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet.
(Forts.)

Om anslag till
svenska
sektionen av
Internatio-
nella kvinno-
förbundet för
fred och frihet.
(Forts.)

Den, som antager det förslag, som innefattas i den av herr Widell m. fl. vid statsutskottets utlåtande nr 3 punkten 18 avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr Olof Olsson i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr förste vice talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 42.

Enär herr statsrådet *Borell* anmält sig vilja avlämna kungl. propositioner, avbröts nu behandlingen av det föreliggande utlåtandet.

Herr statsrådet *Borell* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 69, angående pension för direktören vid det med musikaliska akademien förenade musikkonservatoriet, professorn B. Beckman;

nr 70, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier;

nr 71, angående pension åt vaktmästaren vid tekniska skolan i Stockholm E. V. Almberg och portvakten vid samma skola Anna Karolina Almberg; samt

nr 72, angående understöd åt änkan efter en deltagare i Vegaexpeditionen.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 3.

Punkterna 19—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkten 26.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr *Lindhagen* erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag vill erinra, att det gick så fort med genomklubbandet av punkterna, att jag icke ens hann begära ordet vid punkt 24 förr än klubban föll. Det bekymrar mig, att jag sålunda förhindrats föra motionens talan inför kammaren.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årliga understöd åt två städerskor vid riksbankens huvudkontor;

nr 8, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt förre eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Örebro C. A. Ekegrens änka;

nr 9, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om årligt understöd åt städerskan vid riksgäldskontoret Hilda Maria Uppgren, född Olsson; samt

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare i vad angår flottans pensionskassa.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 11, angående regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkten 1.

Vid behandlingen till statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1929 av frågan om regleringen av utgifterna under elfte huvudtiteln hade chefen för finansdepartementet inledningsvis uppehållit sig vid spørsmålet om den fortsatta utredningen av vissa pensionsfrågor.

*Ang. i ordentlig
utredning
av vissa pen-
sionsfrågor.*

Departementschefen hade därvid yttrat, att då nu gällande bestämmelser på pensionsväsendets område utan alltför stora olägenheter torde kunna tillämpas ännu någon tid framåt, med den slutliga prövningen av ifrågavarande pensionsfrågor syntes böra ytterligare anstå.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört bland annat:

»Utskottet kan ej dela den av föredragande departementschefen uttalade uppfattningen, att den nuvarande ordningen på pensionsväsendets område utan större olägenheter kan tillvidare fortfa. Utskottet hyser tvärtom den åsikten, att nu rådande förhållanden innebära betydande olägenheter såväl för de beslutande statsmakterna som för olika grenar av statsförvaltningen och, icke minst, för vederbörande befattningshavare. Dessa olägenheter framträda alldeles särskilt beträffande de talrika grupper av icke-ordinarie personal, företrädesvis arbetarpersonal och därmed närmast jämförliga anställningshavare, för vilka några bestämmelser om rätt till tjänstepension ännu icke meddelats. Den omständigheten, att frågan om tjänstepensionsrätt för icke-ordinarie befattningshavare icke blivit löst, har vidare lagt hinder i vägen för ordnande av familjepensionering för sådana befattningshavare. Utskottet har ansett sig icke kunna underlåta att ånyo betona angelägenheten av att de av departementschefen berörda frågorna bringas till lösning så snart detta över huvud är möjligt.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela vad här ovan blivit i förevarande ämne anfört.»

Herr statsrådet **Wohlin**: Herr talman! Detta bankoutskottets utlåtande ger mig anledning påpeka, att bankoutskottet lika litet som departementschefen synes ifrågasätta ett framläggande av förnyat förslag till pensionslag, innan

Ang. fortsatt
utredning
av vissa pen-
sionsfrågor.
(Forts.)

1928 års lönekommitté hinner slutföra sitt uppdrag med avseende å inarbetandet av dyrtidstilläggen i de fasta lönerna. Jag har i det statsrådsprotokoll, som återgivits i utskottets utlåtande, erinrat om min företrädarens i ämbetet yttrande i detta ärende vid fjolårets riksdag, då han framhöll dessa frågors komplicerade natur såsom ett skäl för ytterligare någon tids anstånd med deras framförande i riksdagen. Härutöver har jag för min del endast tillagt en erinran om att sedan dess 1928 års stora lönekommitté tillkommit, vilken bl. a. har till uppgift att utarbeta förslag om dyrtidstilläggens inarbetande i de fasta lönerna m. m. Med hänsyn till denna nytillkomna omständighet har jag påpekat, att frågan om ny civil pensionslag lämpligen bör anstå, åtminstone till dess att ifrågavarande kommittés arbete hinner slutföras och resultatet därav hinner föreläggas riksdagen. Bankoutskottet har icke uttryckt någon uppfattning av motsatt slag utan inskränkt sig till en erinran om vissa under riksdagsbehandlingen de föregående åren framförda speciella frågor, såsom frågan om kvinnliga befattningshavares pensionsålder samt frågan om pensionering av icke-ordinarie befattningshavare, varefter utskottet slutar med att säga, att utskottet velat »ånyo betona angelägenheten av att de av departementschefen berörda frågorna bringas till lösning så snart detta över huvud är möjligt», ett uttalande, som ju på intet sätt strider mot min egen uppfattning. Jag begagnar alltså detta tillfälle till att förklara, att en departementschef, vilken det än må vara, knappast kan göra annat än att invänta 1928 års lönekommittés utredning, innan han föreslår riksdagen en ny ordning på pensionsväsendets område. Jag behöver ju icke tillägga, att de frågor, som utskottet särskilt berört, till sin natur äro sådana, att de lämpligen och rimligen böra upptagas i samband med hela det komplex av spörsmål, som pensionsfrågan utgör.

Till sist får jag framhålla, att utskottet något litet vårdslöst återgivit departementschefens yttrande på en punkt. Jag har sagt, att frågans slutliga prövning bör få anstå med hänsyn till de skäl, som jag nu muntligen återupprepat, samt tillagt att nu gällande bestämmelser »utan alltför stora» olägenheter torde kunna tillämpas »ännu någon tid framåt». Detta har i utskottets utlåtande återgivits sålunda, att den nuvarande ordningen utan »större» olägenheter kan »tillsvidare» fortfora. Det är ju en viss nyansskillnad. Huvudsaken är emellertid, att man måste invänta resultatet av 1928 års lönekommittés arbete.

Herr Svensson, Carl: Herr talman! Jag beklagar, om utskottet i sitt referat av herr statsrådets uppfattning icke har givit denna full rättvisa. Det är ju möjligt, att det kan finnas någon liten nyansskillnad mellan det uttryck, som använts av utskottet i utlåtandet, och det, som har använts av herr statsrådet. Emellertid har nog detta icke någon som helst praktisk betydelse. Utskottet har velat kraftigare än herr statsrådet gjort understryka, att det nuvarande tillståndet — bristen på bestämmelser bl. a. — är förenat med mycket stora svårigheter. I övrigt nödgas jag ju giva herr statsrådet rätt i hans uppfattning, att utskottets utlåtande icke innebär en begäran, att dessa pensionsfrågor skola framläggas för riksdagen före den tidpunkt, då den nu arbetande lönekommitténs förslag till ny organisation av lönesystemet kan föreläggas riksdagen. Det torde väl vara så, att det är omöjligt eller i varje fall så gott som omöjligt att de svävande pensionsfrågorna skulle kunna komma fram tidigare. Men jag använder tillfället till att i anledning av herr statsrådets yttrande för min del ge uttryck åt den önskan och förhoppningen, att det måtte bli möjligt för regeringen att föra fram detta komplex av frågor *samtidigt* med det förslag, som kan komma att framläggas beträffande en ny ordning av lönesystemet och att således pensionsfrågorna icke uppskjutas till en senare tidpunkt. Om åtgärder i tid av Kungl. Maj:t vidtagas i sådant syfte, torde det väl kunna bli möjligt att för riksdagen på en gång framlägga både avlöningsfrågorna och de

pensionsfrågor det här är fråga om. I varje fall vill jag göra mig till tolk för en önskan och en förhoppning i den riktningen.

*Ang. i ordsall
utredning
av vissa pen-
sionsfrågor.
(Forts.)*

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Det föreliggande betänkandet företer i denna punkt en rätt stor egendomlighet, i det att utskottet icke nöjer sig med att i motiveringen uttala vissa synpunkter — det kan man ju i vanliga fall utan vidare gå med på — utan här tillika har stannat vid den klämman, att utskottet hemställt, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela vad här ovan blivit i förevarande ämne anført. För min personliga del anser jag anledning härtill saknas och är icke beredd att med detta skarpa understrykande gå in för de synpunkter, som utskottet i sin motivering gjort gällande. Det är dock litet betänkligt att i en sådan skrivelse direkt ge Kungl. Maj:t vissa direktiv — ty det ligger direktiv i denna motivering. Det är mycket betänkligare att göra det på detta sätt än att bara antyda dem i en motivering såsom en olikhet i uppfattningen gentemot departementschefen.

Jag anser, att det åtminstone bör påpekas i kammaren, att ett sådant förhållande här föreligger, och då jag för min del icke kan gå så långt, som utskottet i detta fall gjort, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Ekman: Herr talman! Jag skall be att få till fullo instämna i vad herr Reuterskiöld sagt. Det är en högst egendomlig åtgärd, som här föreslås. Jag tror inte, att det vore riktigt, om riksdagen skulle slå in på den vägen att genom dylika skrivelser giva direktiv för Kungl. Maj:t.

Jag instämmer i avslagsyrkandet.

Herr Svensson, Carl: Jag vill endast påpeka, att den form, som utskottet använt, är en form, som ofta förekommer i riksdagen från statsutskottets sida, då man önskar få till Kungl. Maj:t framført ett resonemang, som egentligen inte ansluter sig till någon punkt i den föreliggande framställningen från Kungl. Maj:t. Det uttalande, som inleder elfte huvudtiteln, innehåller ju en hel del andra saker, till vilka utskottet senare skall återkomma, men det är icke anknutet till någon särskild punkt i Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har funnit det lämpligt att utskottets erinringar till herr statsrådets uttalande i den nu behandlade delen avslutas med ett yrkande. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Reuterskiöld: Det är ingalunda ovanligt, att statsutskottet eller andra utskott gentemot en av föredragande departementschefen uttalad och hävdad mening i motiveringen ge uttryck åt en motsatt uppfattning eller ett instämmande i vad departementschefen anført. Men däremot måste jag beteckna det som ganska ovanligt, att man gör en särskild skrivelse om en sådan sak till Kungl. Maj:t med anledning av ett yttrande till statsrådsprotokollet av en Kungl. Maj:ts rådgivare. Det är denna form, vilken i varje fall är ovanlig och endast använd, då något skall särskilt understrykas, som nu ger den föreliggande framställningen en räckvidd, som efter vad jag tror, ingen för närvarande riktigt kan överblicka. Under sådana förhållanden vidhåller jag mitt avslagsyrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Ang. fortsatt
utredning
av vissa pen-
sionsfrågor.
(Forts.)

Herr *Ekman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutsrottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 5 och 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 27 och 28.

Lades till handlingarna.

Punkten 29.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkten 31.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutsrottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till civilstatens änke- och pupillkassa för särskilda kostnader för beredande av förhöjd pension åt vissa posttjänstemäns efterlevande; samt

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1929 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse i visst fall för befälhavare eller förare å luftfartyg, hörande till krigsmakten, från skyldighet att gälda skadestånd;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. 21 § rättegångsbalken; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kronans förmånsrätt för avdikningslån m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av den kronoegendomarna Revinge nr 22 och 23 i Revinge socken av Malmöhus län tillhörande lägenheten litt. V å Kalvmossen;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Skövde stad av en i staden belägen kronan tillhörig fastighet; samt

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst till övningsfältet i Linköping hörande markområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 56 och 81 till statsutskottet samt nr 57 och 69—72 till bankoutskottet.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 16, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny värmeledning och införande av elektrisk belysning i nationalmuseibyggnaden m. m.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att riksdagsmannen *C. P. Wahlmark* på grund av sjukdom (halsfluss) tills vidare (minst en vecka) är förhindrad att deltaga i riksdagsgöromålen intygas.

Uppsala den 1³/₂ 1929.

Olof Bratt,
leg. läkare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,25 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 15 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Bismark* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 62, angående överflyttande från domänstyrelsens till lantförsvarets förvaltning av visst markområde tillhörande kronoparken Åsen invid Uppsala;

nr 63, angående tilläggs pension åt översten i östra arméfördelningens reserv *E. Mossberg*;

nr 73, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Västerås stad;

nr 83, med förslag till lag om tillsyn över stiftelser; samt

nr 85, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper.

Justerades protokollen för den 8, 9 och 12 innevarande månad.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 17, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 4 juli 1910 (nr 77 s. 1) om sjukkassor m. m.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

dels nr 22, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

dels nr 23, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

dels nr 24, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning;

dels ock till Konungen:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad angår flottans pensionskassa;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till civilstatens änke- och pupillkassa för särskilda kostnader för beredande av förhöjd pension åt vissa posttjänstemäns efterlevande; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1929 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om Sveriges utträde ur Nationernas förbund;

statsutskottets utlåtande nr 15, rörande väckta förslag om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder; nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntefri försträckning åt telegraftjänstemännens skatteinbetalningskassa i Stockholm; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å vissa lån ur lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby; samt

första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner angående ändring av sjömanslagen till svenska sjömäns skydd under uppehåll i främmande hamnar.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 62 till jordbruksutskottet, nr 63 till bankoutskottet, nr 73 till statsutskottet, nr 83 till behandling av lagutskott samt nr 85 till bevillningsutskottet.

Avgåvos och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda motioner:

nr 225, av herr *Almkvist* m. fl., om ändrad lydelse av § 9 riksdagsordningen;

nr 226, av herr *Almkvist* m. fl., om ändrad lydelse av § 3 riksdagsordningen; samt

nr 227, av herr *Bergström, David*, m. fl., om vissa ändringar i bestämmelserna angående val till riksdagens andra kammare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.41 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.